

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Mateja ANDREJAŠIČ

**PREDNOSTI IN SLABOSTI PREŽIVLJANJA
OTROŠTVA NA PODEŽELJU IN V MESTU**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Mateja ANDREJAŠIČ

**PREDNOSTI IN SLABOSTI PREŽIVLJANJA OTROŠTVA
NA PODEŽELJU IN V MESTU**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF SPENDING YOUR
CHILDHOOD IN A RURAL OR URBAN ENVIRONMENT**

B. SC. THESIS
University Study Programmes

Ljubljana, 2016

Diplomsko delo je zaključek univerzitetnega študija kmetijstvo – agronomija. Delo je bilo opravljeno na Biotehniški fakulteti v Ljubljani, na Oddelku za agronomijo, Katedri za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora ter ekonomiko in razvoj podeželja.

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorico diplomskega dela imenovala prof. dr. Majdo ČERNIČ ISTENIČ.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednica: prof. dr. Zlata LUTHAR
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Članica: prof. dr. Majda ČERNIČ ISTENIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Andrej UDOVČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Podpisana izjavljam, da je naloga rezultat lastnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu prek Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Mateja ANDREJAŠIČ

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UDK 316.334.55/56 (497.4 Tinjan)(043.2)
KG	sociologija podeželja/podeželje/mesto/otroci/preživljanje otroštva/prosti čas/Tinjan
AV	ANDREJAŠIČ, Mateja
SA	ČERNIČ ISTENIČ, Majda (mentorica)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI	2016
IN	PREDNOSTI IN SLABOSTI PREŽIVLJANJA OTROŠTVA NA PODEŽELJU IN V MESTU
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	VIII, 39 str., 3 pregl., 43 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	Domneva se, da imajo otroci, ki živijo na podeželju dosti manj možnosti za svoj intelektualni razvoj in pestro preživljanje prostega časa kot otroci v mestih, medtem pa se za otroke v mestih predpostavlja, da so izpostavljeni slabi družbi in drugim nevarnostim, npr. prometu in pomanjkanju površin za igro. V diplomskem delu sem s pomočjo izvedbe pol-strukturiranih intervjujev s štiriindvajsetimi prebivalci, polovica je iz Kopra (mesto) in polovica iz Tinjana (podeželje), ugotovila, da je otroštvo tako na podeželju kakor tudi v mestu varno in raznoliko glede možnosti vključevanja otrok v različne dejavnosti. Otroci, ki živijo na podeželju, namreč nimajo bistveno manj možnosti za intelektualni razvoj in pestro preživljanje prostega časa kot otroci, ki živijo v mestu. Otroci s podeželja in otroci iz mesta imajo na voljo dovolj priložnosti za udejstvovanje v različnih dejavnostih, celo preveč, saj poleg šolskih dejavnosti obiskuje še mnoge dodatne športne in kulturne dejavnosti in hobije. Težava otrok in obeh okolij je v tem, da starši zanje pogosto nimajo dovolj časa, da bi z njimi preživljali svoj prosti čas.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND Dn
DC UDC 316.334.55/56(497.4 Tinjan)(043.2)
CX rural sociology/rural environment/urban environment/children/childhood/leisure activities/Slovenia/Tinjan
AU ANDREJAŠIČ, Mateja
AA ČERNIČ ISTENIČ, Majda
PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
PY 2016
TI ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF SPENDING YOUR CHILDHOOD IN A RURAL OR URBAN ENVIRONMENT
DT Graduation Thesis (University studies)
NO VIII, 39 p., 3 tab., 43 ref.
LA sl
Al sl/en
AB It has been hypothesised that children who live in the countryside have significantly fewer opportunities to develop on an intellectual level and to avail of a wide range of leisure activities, whereas it has been estimated that children living in an urban setting are exposed to bad company and other hazards, such as the traffic and a lack of playgrounds. By means of a sample of twenty-four interviewed individuals living both in an urban setting and in the countryside (half of them were from Koper – urban setting – and half of them from Tinjan – countryside), the Bachelor's thesis has found that it is safe to grow up both in the countryside and in an urban setting and that children living in both areas can avail of the variety of opportunities to become engaged in various activities. Children in both settings have a wide choice of activities they can attend (the number of activities may be even too large, as in addition to activities held in their schools, children are engaged in additional sports and cultural activities and pursue their hobbies). The only issue in that regard lies in the fact that parents lack the time to spend their leisure time activities with their children.

KAZALO VSEBINE

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA.....	III
KAZALO VSEBINE.....	V
KAZALO PREGLEDNIC.....	VII
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	4
2.1 ŽIVLJENJE NA PODEŽELJU	4
2.1.1 Socialna zgodovina kmečke družine na podeželju.....	4
2.1.2 Kmečke družine na podeželju danes.....	5
2.1.3 Spremembe v vrednotah in kmečki miselnosti	6
2.2 DELO IN ODRAŠČANJE OTROKA NA PODEŽELJU	6
2.2.1 Otroci in mladostniki ter njihova vzgoja na kmetiji	6
2.2.2 Življenje otrok in njihovih družin na podeželju	7
2.2.3 Dejavnosti otrok na kmetiji	7
2.3 ŽIVLJENJE V MESTU.....	8
2.3.1 Življenje otrok in njihovih družin v mestu.....	8
2.3.2 Odraščanje otrok v mestu	9
2.3.3 Otroci v svetu zaslonov	10
2.3.4 Dejavnosti otrok v mestu.....	10
2.4 URBANIZACIJA IN URBANIZEM.....	11
2.4.1 Urbanizacija vaških naselij	12
2.4.2 Urbanizem in sodobne potrebe otrok	13
2.5 DANAŠNJE DRUŽBENO ŽIVLJENJE.....	14
2.5.1 Okolje današnje družbe	15
2.5.2 Rodnost in odgovorno starševstvo.....	15
2.6 RAZLIKE MED MESTOM IN PODEŽELJEM	16
2.6.1 Težave, s katerimi se soočajo prebivalci mest in podeželja	17
2.6.2 Razlike med mestnim in podeželjskim prebivalstvom	18
2.6.3 Razlike med kakovostjo življenja v mestih in kakovostjo življenja na podeželju	19
3 MATERIALI IN METODE DELA	21

4	REZULTATI	23
4.1	ANALIZA INTERVJUJEV	23
4.1.1	Primernost sedanjega kraja bivanja za življenje mladih družin	24
4.1.2	Varnost kraja	24
4.1.3	Istovetenje s krajem bivanja	25
4.1.4	Prednosti in slabosti kraja bivanja	25
4.1.5	Razlogi za morebitno odselitev	25
4.1.6	Blaginja kraja in dostopnost do dodatnih dejavnosti za otroke	26
4.1.7	Prosti čas staršev za ukvarjanje z otroki	27
4.1.8	Pripadnost, druženje in povezovanje s sosedi in sosesko	28
5	RAZPRAVA IN SKLEPI	29
5.1	RAZPRAVA	29
5.2	SKLEPI	30
6	POVZETEK	32
7	VIRI	34
ZAHVALA		

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Vaško in urbanizirano podeželsko naselje.....	13
Preglednica 2: Teme, kode in predmet razprave.....	23

1 UVOD

Številne družine in posamezniki se dandanes vedno pogosteje znajdejo na točki, ko se sprašujejo, katere so prednosti življenja na podeželju v primerjavi z življenjem v mestu. Na kakovost življenja vedno bolj vpliva spremenljivka, ki ji pravimo »čas«. Minljivost vrednot, stvari, odnosov prinaša s seboj izgubo pravih odtenkov. Vse hitrejši tempo življenja pa spreminja posameznika v vseh porah vsakdanjega življenja.

Za čas po 2. svetovni vojni so značilne korenite politično-ideološke, gospodarske, družbene in kulturne spremembe, ki so vplivale na gospodarsko in družbeno življenje. Spremembe so prinesle nove zaposlitvene možnosti in izzive. Tudi družba, ki je bila prej večinoma agrarna, se je vse bolj prevešala v pretežno industrijsko in druge neagrarne dejavnosti. To je prineslo tudi spremembe v načinu dela na kmetijah, stare načine so opuščali in uvajali nove. Stare navade kmečkega življenja so se začele razkrajati (Černič Istenič, 2010).

Konstantno širjenje mreže ekonomskih, političnih in kulturnih družbenih odnosov po svetu skupaj z napredujočo se tehnologijo močno veča pritisk na posameznikovo življenje v družbi. Novo vedenje družbe pa sveta ne naredi preprostega, bolj transparentnega, temveč preoblikuje njegovo naravo in mu daje nove smernice (Švab, 2001).

Posameznik je v precepu, ko išče koristi in prednosti življenja v kmečkem ali urbanem okolju. Na eni strani imajo otroci na podeželju mnogo več možnosti za pestro preživljanje svojega prostega časa, na drugi pa manj za raziskovanje in različne ustvarjalne prostočasne dejavnosti. Imamo družine, ki ostajajo zveste tradicionalnemu življenjskemu stilu, na drugi strani pa družine, ki prisegajo na modernega. Na podeželju je znotraj kmečke družine opaziti prevlado skupnih vrednot, skupno načrtovanje in skupni proračun; družina je kmetija in kmetija je družina. Življenjski stil moderne družine pa je bolj podoben mestnemu, ki sloni na načelih enakopravnih vlog med spoloma in na delitvi dela med njenimi člani (Černič Istenič, 2010).

Ob šolski vzgoji, kot izrazito teoretičnem modelu je v okviru kmečkih družin veliko bolj opredmetena in mnogo bolj konkretna domača družinska vzgoja (Puconja, 2011). Kmečke družine bolj ali manj v ožjem krogu družine organizirajo varstvo otroka. V mestu pa je zaradi zaposlenih staršev organizirano tudi popoldansko varstvo po šoli za otroke (Mešl, 2008).

Chapman in Pellicane (2015) navajata, da so bili otroci prejšnjih generacij do staršev vljudnejši in spoštljivejši. Odgovornost za tako imenovane "otroke nove generacije" naj bi slonila na tehnologiji in hitrem napredku. Današnja generacija v vsakdanjem življenju uporablja mobilne telefone, aplikacije, igrice, idr. Teh v generaciji njihovih staršev in starih staršev ni bilo. Posledično Chapman in Pellicane pravita, da ne moremo zanikati, da je zaradi takšnega novodobnega časa oškodovan duh in razum odraščajočega otroka.

Vse več otrok se iz zaslonov uči, kako deluje svet, namesto da bi se v življenjskih učilnicah podučili o odgovornosti, dolžnostih in družinskih odnosih (Chapman in Pellicane, 2015).

Spremembe sodobnih družin se kažejo v pluralizaciji družinskih oblik in zmanjševanju števila družinskih članov. Pluralizacija družinskih oblik zajema več vzporednih pojavov: zmanjševanje števila nuklearnih družin, naraščanje števila reorganiziranih družin in enostarševskih družin, pojav t. i. parastarševanja, naraščanje števila istospolnih družin in enočlanskih gospodinjstev. Hkrati se odvija tudi proces zmanjševanja števila družinskih članov, ki je po vsej verjetnosti povezan tudi s trendom upadanja stopnje rodnosti (Rener in sod., 2006).

Nizka rodnost je vidna tudi na preostalem delu evropske celine. Tudi za druge države razvitega sveta je značilno upadanje rodnosti in pospešeno staranje prebivalstva. Slovenija je ena izmed držav, ki se sooča z visokimi številkami, ki so pod stopnjo reprodukcije. Padajoči trend rodnosti se ni končal vse do leta 2007. Najnižja raven je bila dosežena v letu 2004. Slovenija se uvršča med države z najnižjo stopnjo rodnosti na svetu (SURS, 2016).

Statistični podatki za Slovenijo kažejo, da obstajajo izjeme za višjo rodnost, vendar samo znotraj kmečkega prebivalstva. Vse druge skupine prebivalstva so pod optimumom reprodukcije (Černič Istenič, 2010).

Na eni strani obstaja želja po svobodnem načrtovanju družine, na drugi strani pa težnja po ekonomski blaginji. Ker se v sodobni družbi spreminja posameznik, se posledično spreminja tudi družina, tudi želja po ustvarjanju nove družine.

Na takih prelomnicah so se znašle družine tudi drugod po svetu, kar se izraža v societalnih in demografskih spremembah. Družine stremijo k višji kvaliteti življenja. Zanimiva je izjava novinarja Sama Jacksona (2014) iz angleškega časopisa *The Telegraph*, ki pravi: »No one in their right mind chooses to bring up a child in London.« (Nihče s kančkom pameti ne bi zavestno vzgajal svojega otroka v Londonu). Zaradi strahu, da ne bodo primerno vzgojili svojega otroka in da je v mestu živeti nevarno, vsi bežijo pred njim. Eni starši iz mest se obenem spominjajo nedeljskih izletov v hribih, drugi pa sproščenosti, ko je bil lahko otrok bolj aktiven in se družil s prijatelji, medtem ko so si starši želeli malo predaha. Želeli so samo mir in pravi oddih od službenih dejavnosti (Jackson, 2014).

London je mesto s sedmimi milijoni prebivalcev, Koper pa je šesto največje mesto v Sloveniji s 23.726 prebivalci in največje na Obali. Čeprav ju po velikosti ni mogoče primerjati, se obe mesti soočata s podobnimi življenjskimi načrti ter izzivi za prihodnost družine lokalnega prebivalstva in s podobnimi izzivi pri izbiri okolja za kakovostno bivanje. Starši iz Londona odhajajo v severni Hampshire, pri nas pa iz mesta Koper v Tinjan in obratno.

Koper, "slovenska glava", Istre, je šesto največje mesto v Sloveniji. Ob mestu je zelo pomembno slovensko mednarodno pristanišče Luka Koper, ki ima že od nekdanje močno

pomorsko, gospodarsko in upravno vlogo, ki je močno vplivala na razvoj samega mesta in na življenje ljudi v njem. Koprčani tako kot prebivci večjih mest v Angliji, odhajajo v manjše obrobne kraje, kot je Tinjan, majhno gručasto vasico, ki leži na vrhu Tinjanskega hriba na nadmorski višini 374 m in je zadnji razgledni hrib na Slovenski planinski poti, preden se dokončno spusti do morja v Ankaranu. Nahaja se ob državni meji z Italijo in spada pod Občino Koper, točneje pod pošto Škofije. Od Kopra je vasica oddaljena 11 km. Leta 2002 je bilo v vasici Tinjan 151 prebivalcev, od tega 77 moških, 74 žensk, vsega skupaj 45 družin. Po zadnjih podatkih iz leta 2015 pa je število prebivalcev 196, od tega 97 moških, 99 žensk (SURSTAT, 2016).

Spremembe so vidne tudi v odnosu do narave. Vse več ljudi se seli v mesta, razpršeni so v manjših naseljih. Družba se usmerja k različnim gospodarskim dejavnostim na domu. Včasih je bilo veliko zaposlenih v tovarnah, zdaj pa je vse bolj v porastu storitvena dejavnost, ki se izraža tudi v različnih oblikah samozaposlitve (Barbič in Azarov, 1991).

Dejavnosti v prostem času so pomembna ponudba vsakega mesta. Zanje izberejo arhitekti zeleno, atraktivno okolico v bližini mesta, ki mora biti dobro dostopna za masivni obisk tudi z javnim prevozom, s kolesi in – vsaj za bližnje prebivalstvo – tudi peš. V sklopu parkov in zelenic uredijo zabavišni park, prireditvene prostore, umetne vodne površine, botanične vrtove itd. Ker mora tak park služiti raznim interesom ljudi, so urejena tudi otroška igrišča, sprehajališča, tekališča za rekreativce, kolesarske poti, slaščičarne, bifeji, ... Cilj same postavitve je omogočiti obiskanost skozi ves dan, cel teden in celo leto (ne samo v sezoni) (Steiner, 2015).

Večja dostopnost prostora, individualni izbor časa in ciljev potovanja ter vsestranska mobilnost posameznika, ki jo omogoča osebno motorno vozilo, je povzročila vse večjo teritorialno širjenje mest in njihovo disperzijo (Pogačnik, 1999).

Erjavec in sod. (1997) so zapisali takole »Gledano z razvojnega vidika se v slovenskem kmetijstvu, s tem pa tudi v slovenskem kmetijskem prostoru, pogloblja protislovnost med socialno-ekonomsko strukturo prebivalstva in zemljiško strukturo. Trdimo lahko, da imamo ob razmeroma hitrem zmanjševanju kmečkega prebivalstva in zaposlenosti v kmetijstvu na eni strani socialno strukturo prebivalstva industrijske družbe in na drugi strani zemljiško strukturo klasične agrarne družbe...«

V diplomskem delu se sprašujem, ali imajo otroci s podeželja, tj. iz vasi Tinjan, dovolj možnosti za svoj intelektualni razvoj in pestro preživljanje prostega časa, medtem ko imajo otroci v mestih domnevno več možnosti za obiskovanje raznih občolskih dejavnosti, a manj varnosti zaradi škodljive komercializacije. Mislim, da je tako urbanizacija kot samo življenje otrok v mestih izgubilo svojo preprostost.

2 PREGLED OBJAV

2.1 ŽIVLJENJE NA PODEŽELJU

Hiter tehnološki razvoj se ni izognil niti podeželju. Stroj je posameznikom prinesel občutek, da so močejši od narave, da niso z naravo več organsko povezani, niti niso vsi družinski člani vključeni v delovni proces kmetije in naravne cikle. Stroj je namreč izrinil ročne delavce iz delovnega kroga. Družinski člani, ki so prej imeli specifično delovno vlogo in socialno vlogo, so s prekvalifikacijo »kmeta« v »strojnika« postajali bolj in bolj odrinjeni z dela na kmetiji. Mnogokrat so se tudi posamezni člani družine, starši ali otroci, dodatno zaposlovali (Puconja, 2011).

V vrtec, ki je bil prej privilegij mestnih otrok, zdaj tudi kmečki starši pošiljajo svoje otroke. Tudi pri izobraževanju in obšolskih prostočasnih dejavnostih ni nekih velikih razlik. Zaradi vsega tega pa se tudi kmečki otroci odtujujejo od prvobitne povezanosti s kmetijo in lastnikom kmetije, torej starši (Puconja, 2011).

Kmečka duša in s tem povezano oblikovanje kmečke duševnosti, ki je iz generacije v generacijo prenašala obvezo za nadaljevanje dela svojih staršev in cele verige prednikov, se je v zadnji generaciji pri otrocih bistveno spremenila. Preobraža se v neosebni odnos do narave, zemlje in dela s strojem. Izrazito je tudi neosebno doživljanje informacij, ki jih prinaša moderna civilizacija. Predanost otrok, da nadaljujejo življenje družine na kmetiji, je usahnila (Puconja, 2011).

2.1.1 Socialna zgodovina kmečke družine na podeželju

V šestdesetih letih je vzniknilo veliko raziskav o preobrazbi družine s področja agrarne sociologije in agrarne zgodovine. Kmečka družina je sicer že dolgo časa priljubljen predmet različnih znanosti.

Kmečka družina je od " industrializacijskega šoka" 19. stoletja naprej stalen sestavni del razprav na temo kritike civilizacije. Da se je v teku zadnjih 100 let izoblikoval splet stereotipov in klišejev o kmečki družini in življenju kmetov na vasi, seveda ni imelo vedno neškodljivih posledic (Sieder, 1998).

Spremembe med kmečkim prebivalstvom niso nekaj novega, saj so jih po Siederju (1998) že močno zaznavali v času od 16. do 18. stoletja, ko rast gospodarstva ni držala koraka z rastjo prebivalstva. Zaradi dedovanja je na območjih s prsto delitvijo kmečke posesti prihajalo do drobitve posesti, tam, kjer pa je zakonodaja predpisovala enega dediča, pa se je začel oblikovati širok »podkmečki« sloj prebivalstva, oziroma je to vodilo k nadaljnjemu notranjemu diferenciranju vaško-podeželskih družb.

Podobno kot se je podeželsko prebivalstvo v teku novega veka diferenciralo v kmečke in nekmečke sloje, so se izoblikovale znotraj kmetstva skupine velikih kmetov, ki so se po

načinu gospodarjenja in življenjskemu slogu vse bolj razlikovale od srednjih in malih kmetov (Sieder, 1998).

2.1.2 Kmečke družine na podeželju danes

Danes kmečka družina šteje od dva do sedem članov. Večinoma so to starši z otroki, včasih skupaj s primarno družino živijo še stari starši.

Včasih ni bilo opravila, da bi zanj družina morala najeti dodatno delovno silo. Danes pa je ravno nasprotno. Že za sajenje krompirja je število družinskih članov premajhno, da ne govorimo o pobiranju krompirja, ko je treba priskrbeti tudi do dvajset delavcev. Včasih so si kmetije medsebojno pomagale s svojimi družinskimi člani.

Kmečka opravila so danes tudi v temeljni družini prilagojena razmeram in ob večjih opravilih se družinski člani po potrebi vključuje v delo (Puconja, 2011).

Danes otroci nimajo več takega veselja do dela na kmetiji, kot so ga imeli včasih, ko so pričakovali, da bodo dedovali celotno posestvo. Posest kmetije ni več tako mamljiva, otroci manj pomagajo staršem, saj je delo danes organizirano drugače.

Knežević Hočevar in Černič Istenič na podlagi svojega preučevanja navajata, da večino del na kmetijah, vključenih v ukrep programa razvoja podežja mladih prevzemnikov in zgodnjih upokojencev, prevzema najmlajša generacija. Opaža pa se, da je srednja generacija najbolj dejavna pri obdelovanju zelenjavnega vrta, krmljenju prašičev, skrbi za perutnino, pri pobiranju sadja in delu v vinogradu (Knežević Hočevar in Černič Istenič, 2010).

Kmetija in z njo povezan način življanja danes ni več nedotakljiva vrednota. Čeprav so možnosti za izobraževanje velike, mladi vse bolj neradi ostajajo na kmetijah, čeprav je delo danes zaradi strojev fizično bistveno manj zahtevno.

Zaradi strojne obdelave se je zmanjšalo število ljudi na kmetijah večinoma na dve aktivni osebi, saj opravila, ki so v preteklosti zahtevala veliko ljudi, danes opravi en sam človek s strojem. Puconja pravi, da tudi mesebojna pomoč v kmečki skupnosti ostaja le še spomin. Tisti, ki danes potrebuje nekaj dodatne delovne sile, pa je največkrat prisiljen prositi sorodnika ali prijatelja, in to skoraj zagotovo takega, ki nima kmetije, kajti ko ima en kmet dodatna sezonska opravila, jih imajo tudi drugi (Puconja, 2011).

Opazne so tudi druge spremembe znotraj družin, ki živijo na podeželju. Manj je časa za branje knjig, ljudska dramska umetnost zamira, ljudje se manj družijo, manj je družabnih dogodkov, zanimanje za lokalne časopise upada, saj porabijo več časa za gledanje televizije in iskanje novih ponudb novih TV programov. Bolj jih zanimajo resne kulturne prireditve v mestih (čeprav porabijo več časa za javni prevoz). Mladostniki iz ruralnega

okolja se spoznavajo v disko klubih, v šolah in na dogodkih v večjih mestih (Puconja, 2011).

2.1.3 Spremembe v vrednotah in kmečki miselnosti

Dandanes kmet v boju za eksistenco v pretežni meri proizvaja le materialne dobrine. Svetovni trg ga sili v enostransko proizvodnjo, v gojitev monokultur in usmerjene dejavnosti, kot je poljedelstvo, govedereja, prašičereja. Enostranska produkcija je kmeta izrinila iz sfer, kjer bi lahko svoj ekonomski položaj družbeno in osebno ozaveščal ter tudi v širšem smislu odločal o rezultatih svojega dela in svoji družbeni vlogi (Quality..., 2014).

V Evropski komisiji so zapisali, da moderni čas kmeta sili v vse večjo specializacijo, s tem pa izgublja tisti dve prednosti, ki jih pripadniki drugih poklicev smatrajo za zavidanja vredni: svobodno življenje in osebno prostost (Quality..., 2014).

Iz istega vira (Quality..., 2014) znotraj katerega so navedeni podatki Evropske komisije iz 2010, sledi, da so na življenje na podeželju vplivale tudi druge splošne spremembe v družbi: premiki v gospodarstvu, spremembe v bivalni kulturi, v kmetijskih panogah in kmetijskih tehnikah. Na vse ljudi v Evropski Uniji, iz česar kmet seveda ni izvzet, pa so vplivali še odstranitev meja in spremenjena ureditve v prometu. Za samega kmeta so pomembni še vplivi evropske politike na podobo podeželja in opuščanje obdelovanja kmetijskih površin. Dejavnikov, ki vplivajo po eni strani na boljši položaj kmeta, po drugi pa ga slabšajo, je seveda še veliko več.

2.2 DELO IN ODRAŠČANJE OTROKA NA PODEŽELJU

2.2.1 Otroci in mladostniki ter njihova vzgoja na kmetiji

Po Siedru je v preteklosti (od 16. do 19. stol.) za kmečko gospodarstvo bila značilna predvsem enotnost proizvodnje, ki velja še danes (na enem mestu, ena kultura) in velika povezanost družinskih članov, ki so praviloma v sorodu. Družina si razdeli vloge in delovne naloge po spolu in starosti. Vendar pa z razvojem kmečkega gospodarstva v Evropi sama družina ni več zadostovala (Sieder, 1998).

Rodovna skupina starši-otroci je tvorila jedro kmečkega skupnega gospodinjstva, ki je imelo glavno besedo pri odločanju o reprodukciji delovne sile, vodenju gospodarstva kot tudi dopolnitvi z dodatno delovno močjo (Sieder, 1998).

Delo otrok je bilo v glavnem povezano s potrebami, ki jih je imela posamezna kmečka družina. Delali so na polju in v vinogradih, z živino, drvarili in se ukvarjali z domačo obrtjo (rokodelstvo).

Kmečko gospodarstvo je praviloma vodil poročen kmečki par. Odnos do otrok je bil bistveno drugačen kot danes. Splošno razširjeno mnenje je, da so bili otroci videni

predvsem kot delovna sila in bodoči dediči. Kot zanimivost lahko omenim, da je bil tudi odnos matere do otrok bistveno drugačen kot danes, saj naj bi kot pravi Sieder, kmečke matere 18. in 19. stoletja smrt dojenčkov in malih otrok pogosto brezбриžno sprejemale (Sieder, 1998).

Kmečki starši so svojim otrokom posvečali veliko manj časa kot današnji starši. Tisto obdobje (med 18. in 19. stoletjem), kmečkim otrokom ni bilo naklonjeno, saj kmečka družina še ni bila osredotočena na naloge reprodukcije, še posebej pa ne na naloge socializacije (Sieder, 1998).

Otroke so vzgajali znotraj družinske skupnosti. Vzgoja je bila praviloma zelo stroga, zlasti, ko jih je bilo potrebno priganjati k delu. Majhni otroci, oziroma dojenčki, so bili bolj ali manj prepuščeni sami sebi ali v varstvu starejših bratov in sester. Za današnje čase se mi zdi skoraj nerazumljivo, da so otrokom opravila nalagali že od četrtega leta naprej, čeprav so bila ta opravila bolj ali manj primerna njihovim telesnim zmožnostim (Sieder, 1998).

Otroke so pošiljali v šolo le tedaj, kadar je to dopuščalo delo na kmetiji. Otroci so redno obiskovali šolo pogosto le med zimskimi meseci, pa še to jim je bilo v alpskih predelih zaradi težavnih zimskih razmer velikokrat onemogočeno.

2.2.2 Življenje otrok in njihovih družin na podeželju

Ule (1993) pravi: »Da je vsakdanje življenje pod vplivom naravnih, družbenih in psihosocialnih ritmov, na primer letnih časov, ki vplivajo na človeka in njegove dejavnosti. Bistveni del, okrog katerega se vrti vse drugo, je delo. In če delo v mestu predstavlja osem urni delavnik ob samo določenih dnevih, je na kmetiji to drugače. Vsak dan je potrebno opraviti določena dela. Delo se s prostim časom otrok prepleta veliko bolj, kot pa je to v mestih, kar močno vpliva na vrsto in čas njihovih dejavnosti...«

V razvitejši družbi zaradi urejenih prometnih povezav tudi razlike med podeželjem in mestom bledijo. Otrok si svoje dejavnosti prostega časa glede na okolje, v katerem živi, bolj ali manj izbira sam. Če pa otrok živi v okolju, kjer so povezave slabe, je pri svoji izbiri omejen (Peternel, 2008).

2.2.3 Dejavnosti otrok na kmetiji

Življenje otrok na kmetiji je lahko precej bolj drugačno kot pa je v mestu. Res je sicer, da so tudi današnje kmetije že opremljene z moderno opremo, ki je v pomoč pri vsakdanjih opravilih, vendar pa se določenim stvarjem vseeno ni mogoče izogniti. Dejavnosti otrok so tako vsakodnevno prepletene z obveznostmi, ki jih življenje na kmetiji prinaša. Tudi če njihova pomoč in prisotnost v nekem trenutku nista potrebni, se prilagodijo temu, kar jih obdaja. Običajno je to veliko narave, različnih živali, kar vodi v raziskovanje, spoznavanje in tudi prinaša določen občutek svobode. Medtem ko imajo na eni strani veliko možnosti in prostora za spoznavanje narave in živali, pa so njihove socialne veščine lahko malce manj

razvite. Življenje na kmetiji običajno pomeni manj dostopnih ljudi, manj vrstnikov, s katerimi bi se lahko družili in skupaj raziskovali. Na kmetiji je običajno tudi manj površin in igrišč z igrali, ki bi usmerjali otrokovo igro, kar pomeni, da morajo otroci uporabiti veliko več domišljije, da si popestrijo prosti čas.

V članku na internetni strani RTV Slovenije (Meh, 2015), je zbranih več izkušenj različnih ljudi, ki so živeli na kmetiji. Čeprav omenjajo življenje že kar nekaj let nazaj, pa večinoma vsi poudarjajo, da so se kot otroci morali znajti sami. Igrače so izdelovali sproti, igre so si izmišljali, uporabljali so domišljijo in vsak dan znova kombinirali delo in igro. Čeprav je danes tudi otrokom na kmetiji dostopno več igrac, potem pa sta tukaj še računalnik in televizija, pa, predvsem pri mlajših otrocih, še vedno ostajajo v ospredju dejavnosti na prostem, stik z naravo in živalmi, kar je tudi bistvena razlika med njimi in otroki, ki živijo v mestu.

2.3 ŽIVLJENJE V MESTU

Življenje v mestu je bilo vedno privlačno zaradi možnosti, ki jih ponuja: zaposlitev, kultura, družabni dogodki, zdravstvena oskrba, dostopnost do različnih dobrin, večje možnosti za šolanje in še kaj.

Za mestna območja je značilna visoka gostota ljudi, potrošnikov, delavcev in podjetij. Približno dve tretjini (67 %) evropskega BDP se ustvari v metropolitanskih regijah (tj. večjih urbanih območjih z več kot 250.000 prebivalci, (Quality..., 2014), kjer živi 59 % celotne populacije EU.

Visoka gostota prebivalstva v mestih lahko pripelje do zelo velikih socialnih in zaposlitvenih izzivov, ki se navezujejo na migracije, onesnaževanje in promet, povezani pa so tudi z napetostmi med različnimi skupinami prebivalcev mest (Quality..., 2014).

V številnih urbanih območjih EU se soočajo tudi s segregacijo in polarizacijo ter z določenimi bolj zapostavljenimi in prikrajšanimi četrtmi. Poleg tega vladajo očitne razlike med glavnimi in drugimi mesti. Za glavna mesta sta namreč značilni višja rodnost in gospodarska blaginja. Manjša mesta v teh pogledih za njimi močno zaostajajo (Quality..., 2014).

2.3.1 Življenje otrok in njihovih družin v mestu

Rener s soavtorji ugotavlja, da naj bi se obdobje aktivnega starševstva skrajšalo ob naraščanju števila reorganiziranih družin in podaljševanju obdobja mladosti (Rener in sod., 2006).

V mestih je v ospredju predvsem delo, premalo časa in prostora pa se namenja razvijanju socialnega življenja ljudi, mladih, otrok (trgi, parki,...). Širi se potreba po parkiriščih, s tem pa se krči prostor za socialno življenje ljudi. Mesto s tem ne ohranja svoje pestrosti,

ampak obremenjuje posameznika z vse več motečimi dražljaji, več je hrupa, več ljudi, vse manj pa naj bi bilo tudi naravnega okolja (Polič, 2002).

Otrok postaja individualist, omogočena mu je svobodna izbira in sproščanje ustvarjalne energije, vendar vse to v povezavi s kakovostjo okolja, znotraj katerega se razvija (Golobič, 1999).

Menim, da so v današnjem času izredno pomembni prav tisti prostori, ki nimajo neke točno določene predvidene uporabe, katerih pa je v mestih premalo. Zato se otroci vse prevečkrat igrajo na ulicah, pločnikih, parkiriščih, skratka na površinah, ki niso najbolj varne. Dejavnosti otrok in njihovih družin so prepletene. Manjši kot so otroci, več je teh dejavnosti skupnih in starejši, kot so otroci, več časa imajo, da ga prilagodijo svojim željam, tako časovno kot tudi prostorsko. Družinsko dogajanje v mestih je usmerjeno predvsem na dogodke in površine, ki so blizu, dostopne. Za izlet izven mesta je potrebnega že nekaj več časa in načrtovanja, česar pa delovne obveznosti mnogokrat ne dopuščajo. Družine se tako na druženje odpravijo v kino, bližnji park oziroma igrišče ali celo v nakupovalno središče (Steiner, 2015).

2.3.2 Odraščanje otrok v mestu

Chapman in Pellicane (2015) menita, da so bili otroci prejšnjih generacij do staršev in odraslih vljudnejši in spoštljivejši, akademsko pa bolj podkovani. Od kod ta sprememba? Čeprav vse krivde ne moremo zvaliti na sodobno tehnologijo, ni mogoče zanikati njenega negativnega vpliva na duh in razum odraščajočega otroka.

Zgoraj navedena avtorja tudi ugotavljata, da se otroci poleg tega danes soočajo z manj izzivi kot nekoč. Tehnologija nam je življenje v marsičem olajšala. Če ne poznate pomena neke besede, jo preprosto vpišete v spletni brskalnik, namesto, da bi jo iskali v slovarju. Če ne znate rešiti matematičnega problema, imate vedno pri roki računalno. Dolgočasje lahko takoj preženete z najljubšo igro ali zabavno spletno stranjo (Chapman in Pellicane, 2015).

Življenje otrok in njihove dejavnosti so pod vplivom staršev, ki imajo določena pričakovanja. Visoka pričakovanja pa včasih lahko predstavljajo tudi prevelik pritisk na otroka. Starši so tako razpeti med pričakovanji in pritiski družbe na eni strani in sposobnostmi, željami, potencialom in karakternimi lastnostmi svojega otroka na drugi. Včasih se zgodi, da eno sovпада z drugim, a večkrat temu ni tako (Močnik, 2013).

Pomembno vlogo igrajo tudi mediji, ki vplivajo na potrebe, vizije in navsezadnje na vedenje potrošnikov. Nosečnost, starševstvo, otroci in odraščanje so področja, kjer se industrija širi. Potreba po oglaševanju, ki je večkrat prikrito, je vse večja. Tudi mnenja znanstvenikov oz. strokovnjakov s teh področij se uporablja za prodajo določenih izdelkov. Vse to, večkrat nezavedno, vpliva na način vzgoje posledično na življenje otrok, ter njihove dejavnosti (Močnik, 2013).

Starši stremijo k temu, da bi bili njihovi otroci uspešni, da bi imeli kaj za pokazati, se pohvaliti. Zaradi tega jih vpisujejo na vse vrste dejavnosti, ker si želijo čim več. Tudi zato, ker želijo zmanjšati svojo krivdo zaradi odsotnosti in prezaposlenosti. S tem pa običajno povzročijo ravno nasprotno. Otroci so preobremenjeni, nimajo energije, da bi se kvalitetno posvetili vsaj eni stvari, ker je vsega preveč. Mnogokrat pa so prezrte tudi njihove želje o tem, kaj bi sploh želeli, ali jih veseli nogomet, morda šah, ali kaj tretjega. Mesto prinaša veliko različnih možnosti, kar pa ni vedno nekaj dobrega (Močnik, 2013).

2.3.3 Otroci v svetu zaslonov

Raziskava avtorjev Chapman in Pellicane iz leta 2007 je pokazala, da kar devetdeset odstotkov staršev svojim otrokom, mlajšim od dveh let, dovoli gledati neko obliko elektronskih medijev. Devetintrideset odstotkov družin z dojenčki in majhnimi otroki ima televizijo prižgano vsaj šest ur dnevno (Chapman in Pellicane, 2015).

Ob preučevanju otrok, starih od enega do dveh let in pol, so raziskovalci ugotovili, da v ozadju prižgan televizor skrajšuje ne le čas otrokove igre, ampak tudi njegovo sposobnost osredotočanja nanjo. Chapman in Pellicane ugotavljata, da neposredna izpostavljenost medijem zavira otrokov kognitivni in spominski razvoj ter bralno razumevanje (Chapman in Pellicane, 2015).

Ti podatki so zaskrbljujoči, a žal pričakovani. Starši so obremenjeni in pod velikimi pritiski, predvsem na delovnem področju, zaradi česar pa na žalost močno trpi njihovo družinsko življenje in kvaliteta preživetega časa z njihovimi otroki. Musek (1995) poudarja, da so ljudje, ki so bolj zadovoljni z delom, tudi bolj zdravi, telesno in duševno, na drugi strani pa ne smemo pozabiti, da se posameznik lahko v celoti osredotoči na delo in pri tem zanemari svojo družino. Zaposlitveni pogoji so vse bolj nemogoči, delovni dan je vedno daljši, vključuje nadure, več dela, mnogi delo prinašajo domov. Finančni pritiski pa mnogokrat pripeljejo do tega, da pretirana predanost delu oziroma karieri postane ovira za družinsko življenje (Musek, 1995).

2.3.4 Dejavnosti otrok v mestu

Največja ovira ali pa morda bolje rečeno usmeritev otrok v mestu je pomanjkanje prostora za gibanje in raziskovanje. Igranje na cesti ali v neposredni bližini doma, kot se je to počelo včasih, zaradi povečanega števila cest in posledično prometa, le redko pride v poštev. Zaradi razvoja tehnologije in enostavnega dostopa vsaj določenih vrst igrač, pa so se dejavnosti otrok precej bolj preselile v notranjost ali pa so usmerjene s strani staršev. Zgodi se, da otrokovo zanimanje za neko določeno aktivnost starši izkoristijo, da ga vpišejo v neko športno dejavnost. Ostale večšine, ki bi jih otrok lahko razvijal kasneje ali pa sočasno, so ob tem zanemarjene, zmanjša pa se tudi uporaba iznajdljivosti, domišljije. Odrasli v mestih izvajajo veliko več nadzora nad otroki, usmerjajo njihove dejavnosti, kar omejuje otrokovo željo po raziskovanju, samostojnosti in tudi razvoju. Vzpodbudno je

vedeti, da se počasi spet vse bolj ceni naravo in dostop do nje, ter vse kar ponuja (Meh, 2015).

Na same dejavnosti otrok vpliva tudi dejstvo, da otroci niso vključeni v delo staršev, kot so to bili na kmetiji. Prisotna je neka določena pomoč pri hišnih opravilih, vendar pa imajo otroci vseeno več prostega časa, ki bi ga lahko izkoristili za igro in dejavnosti, v kar pa so dandanašnji veliko preveč vključeni različni mediji in elektronske naprave. Sama vrsta dejavnosti je pogosto pod vplivom različnih dejavnikov. Ključen dejavnik, ki vpliva na vrsto dejavnosti otroka, ne glede na okolje, v katerem živi, je starost otroka. V mestih pa pomembno vlogo poleg tega in že prej naštetih dejavnikov, igra še čas staršev, ki ga imajo za otroke. Mnogokrat se namreč zgodi, da starši otroke prepustijo računalniku ali televiziji, zato da pridobijo nekaj časa zase, namesto, da bi jih vzpodbujali k igri. Na drugi strani pa jih le stežka prepustijo igri na prostem, saj v mestu na otroka preži precej več nevarnosti. Včasih je težko najti tisto pravo pot (Meh, 2015).

Da pa vse le ni tako neugodno za otroke v mestih, pa piše Špilak, (2016) v prispevku z naslovom, *Vas zanima kje so otroci najbolj aktivni? Na vasi ali v mestu?*, ki primerja fizično aktivnost med otroci v mestu in otroci na podeželju. Zanimivo ugotavlja, da so otroci v mestih dejansko bolj aktivni, ko govorimo o športnih dejavnostih. Ker so igralne površine za različne športne dejavnosti veliko bolj dostopne, se jih zaradi tega tudi več udeležuje tovrstnih dejavnosti. Na drugi strani pa, če govorimo o sami gibalni dejavnosti, pa so v prednosti otroci s podeželja, saj več časa preživijo na prostem, kjer se igrajo različne igre. Življenje v mestu ima svoje prednosti in slabosti. Dobro pa je vedeti, da ne glede na okolje, otrokom lahko zagotovimo primeren prostor za igranje in razvoj, samo bolj se moramo poglobiti v to.

2.4 URBANIZACIJA IN URBANIZEM

Urbanizacija je civilizacijski proces širjenja in prevzemanja mestnih vzorcev, načinov mišljenja in vedenja, ki je prinesel zmanjšanje števila kmečkega prebivalstva, modernizacijo podeželja ter močne vplive na selitvene tokove. Bolj kot da bi šlo za velika in gosto naseljena področja, novejša raziskave kažejo, da gre za družbeno prakso. Podobno velja tudi za podeželje, ne gre torej več za prostorsko določen oziroma omejen življenjski stil (Tiran, 2015). Je pa v ospredju še vedno dvig kvalitete življenja meščanov in dostop vsega, kar bi potrebovali. To pa brez dvoma vpliva na vzgojo, obnašanje in vrednote, ki jih prenašamo na naše otroke.

Urbanizem je dejavnost, ki se ukvarja z načrtovanjem novih naselij in mest ter s smotrnim vzdrževanjem obstoječih naselij in mest. Cilji sodobnega urbanističnega načrtovanja so zagotoviti maksimalno kakovost življenja za meščane, močno in konkurenčno gospodarsko vlogo mest in zdravo okolje. Priprava urbanističnih načrtov je zahteven postopek, ki obsega usklajevanje pobud javnih ustanov in zasebnih podjetij in posameznikov. V pripravi se obravnavajo različne strokovne podlage, ki so vnaprej pripravljene študije s področja gospodarskega razvoja, naravnih danosti prostora, ekoloških omejitev, socialnih

potreb, prenove nepremične kulturne dediščine, zagotavljanja kakovosti nove arhitekture, razvoja vodooskrbne, elektro, telekomunikacijske, komunalne in prometne infrastrukture in drugih področij, pomembnih za delovanje mesta (Kralj Serša in sod., 2015).

2.4.1 Urbanizacija vaških naselij

Urbanizacija naselja je prodor mestnega načina življenja v naselja. K temu je prispevala dnevna migracija (službovanje v drugem kraju). Suburbanizacija je pojav, ko se ljudje selijo iz mesta na podeželje iz osebnih razlogov (izognitev pred mestnim hrupom in onesnaženjem). Pod vplivom urbanizacije so nekdanja podeželska naselja popolnoma drugačnega videza in funkcij, saj imajo hiše mestni videz, ljudje pa se ne ukvarjajo več s kmetijstvom. Nekatera naselja tako dobijo le še bivalno funkcijo, imenujemo jih spalna naselja (Kralj Serša in sod., 2015).

Za urbanizirana naselja je značilno močno priseljevanje. Priseljujejo se predvsem mlajše družine z otroki, zato se v naselju poveča število prebivalcev, spremeni pa se tudi njihova starostna sestava (Kralj Serša in sod., 2015).

Poleg starostne se spremenita tudi izobrazbena in socialna sestava prebivalstva. Priseljenci v kraj prinesejo tudi drugačen način življenja (vzorci obnašanja, vrednote, način preživljanja prostega časa) (Kralj Serša in sod., 2015).

Slabi se kulturna identiteta naselja in zmanjšuje se navezanost na kraj. Zaradi socialnega preslojevanja, večje mobilnosti podeželskega prebivalstva, vpliva medijev in drugih dejavnikov, se v sodobnih družbah zmanjšujejo razlike med mestnim in podeželskim načinom življenja (Kralj Serša in sod., 2015).

Prebivalci novo nastalih naselij blokov in individualnih hiš (spalnih naselij) so zaposleni v neagrarnih dejavnostih in se dnevno vozijo na delo v bližnje mesto, zato je obremenitev okolja večja, kakovost bivanja pa manjša kot pred urbanizacijo (Kralj Serša in sod., 2015).

Preglednica 1: Vaško in urbanizirano podeželsko naselje (Kralj Serša in sod. 2015)

Vaško naselje	Urbanizirano podeželsko naselje
značilna je bivalna in gospodarska funkcija (kmetijstvo in gozdarstvo)	značilna je bivalna funkcija, večina prebivalcev je zaposlena v mestu
prevladuje samooskrbno kmetovanje, v vasi so le temeljne oskrbovalne dejavnosti	prisotne so proizvodne in storitvene dejavnosti
socialna in ekonomska enotnost prebivalcev	socialna in ekonomska neenotnost prebivalcev
velika socialna povezanost, medsebojna pomoč, navezanost na kraj in lokalno skupnost	večja individualnost, posameznik ni odvisen od drugih članov skupnosti
bolj ali manj enotna, skladna podoba vasi	razlika v videzu starega in novega dela naselja

Iz preglednice 1 je razvidno, da se okolji med seboj razlikujete predvsem v zaposlenosti, v poklicu, ki ga opravljajo, v povezanosti, oziroma nepovezanosti širše skupnosti in že na prvi pogled v zunanji podobi naselja. V vaškem naselju je očitno še vedno prisotna tradicionalna medsebojna pomoč, ki je v večjem urbanem okolju že prerasla v individualnost.

2.4.2 Urbanizem in sodobne potrebe otrok

Preteklo načrtovanje, predvsem stanovanjskih sosesk, je bilo kakovostnejše, tako z vidika prostornosti kot z vidika urejenosti. Nove soseske se gradijo na manjšem prostoru, gradnja objektov se izvaja bolj na gosto. Žal se vse prevečkrat pozablja na ureditev zunanjih površin, ki bi služila za prostočasne aktivnosti. Sem sodijo tudi otroška igrišča, za katera skoraj praviloma zmanjka prostora (Gajšek, 2008; Simoneti in Vertelj Nared, 2006).

Vse bolj prihaja v ospredje koncept vključevanja javnosti, ki ima velik pomen pri načrtovanju in izvedbi različnih urbanističnih projektov, zaradi česar se razvija predvsem povezovanje skupnosti in odgovornejši odnos do prostora ter skupna skrb za vzdrževanje.

Želje in potrebe prebivalce povezujejo skupnost tudi z načrti in samoorganizacijskimi dejanji, ki so namenjeni izboljšanju počutja znotraj soseske. Vse to pripomore k večanju priljubljenosti prostora (Brdnik, 2014).

Steiner (2015) v svojem diplomskem delu, *Doživljajsko otroško igriče kot odgovor na sodobne potrebe otrok*, navaja, da je današnje načrtovanje in izvedba urbanističnih projektov rezultat potreb sodobnih otrok. Tudi Maljevac (2004) v svoji diplomski nalogi, *Urejanje odprtega prostora osnovnih šol glede na nove učne načrte devetletke*, omenja, da so prostočasne dejavnosti izven časa pouka še kako pomembne za razvoj otroka in učenje

preko igre. Omenja tudi pomembnost druženja, počitka in sprostitvene dejavnosti, kjer tudi sama navaja predlog gradnje robinzonskega igrišča.

Igra ni samo igra, ampak je proces, skozi katerega se otrok razvija, raziskuje, spoznava sebe in druge, se pripravlja na življenje, kot poudarja Steiner (2015). Nadalje nas opozarja, da pri tem ključno vlogo igra tudi prostor, v katerem se ta igra dogaja. Na ta prostor smo bolj vezani, kot na kateregakoli drugega, v katerem se znajdemo v času svojega življenja. Prostor je tisti, ki določa neke okvire igre in dopušča, ali pa ne dopušča določenih možnosti za igro. Prav zaradi vrste prostora se lahko v nekaterih situacijah znajdemo, v drugih pa ne. To izoblikuje večino otroka, ki se v dani situaciji naučijo pristopov in raziščejo možnosti, ki jih imajo. Tudi tukaj prihaja do razlik med odraščanjem v mestu in odraščanjem na podeželju. Zgovorno pa je dejstvo, da se novodobna igrišča vse bolj vračajo k naravi, tako po obliki kot tudi po samem okolju in zagotavljanju možnosti raziskovanja.

Urbanizem je danes kot investicija v trajni človeški kapital, tj. razvijanje ključnih komunikativnih in socialnih kompetenc posameznika, ki danes vse bolj pridobivaju na pomenu. Današnje drugačno poseganje v okolje je tudi kot naložba v sistemu celotne skupnosti, saj se tako lahko povezujejo generacije znotraj naselja, ustvarja se kakovost življenja za vse, ustvarjajo se nova delovna mesta, zmanjšuje se pobeg prebivalstva na obrobje mest in na podeželje. Konstantno poseganje v okolje nudi raznolikost za trajnostne spremembe pri oblikovanju življenjskega sloga celotnega prebivalstva (Steiner, 2015).

Steiner (2015) v svojem diplomskem delu navaja, da so doživljajska igrišča zanimiva in so kot dopolnitev obstoječemu načrtovanju otroških igrišč.

2.5 DANAŠNJE DRUŽBENO ŽIVLJENJE

Današnja družba in njene vrednote se močno spremenjene glede na tiste iz preteklosti in življenja naših staršev in starih staršev. Ko omenjam preteklost, mislim predvsem na družinske vzorce, način življenja in vrednote. Skoraj vsak je razmišljal o postavitvi svoje lastne družine. Služba nikdar ni bila na prvem in edinem mestu. Po Puconji (2011) in Siedru (1998) bi lahko povzela, da so se v današnji družbi spremenile vrednote in pričakovanja. Včasih je bilo potrebno imeti otroke že zaradi naslednikov, danes je temu drugače. Naslednikov starši ne potrebujejo in otrok jim postaja bolj finančna obremenitev in izguba lastne svobode ter kakovosti življenja.

Tako po Puconji (2011) kot po Siedru (2015) ženske želijo biti samostojne, svobodne in uspešne v svojem poklicu. Moški so si to želeli in dobili že od nekdaj. Ženske pa to niso mogle dobiti, ker so morale svoj čas posvečati družini, vzgoji otrok. Večinoma so bile gospodinje. Razlike med ženskami in moškimi se danes torej zmanjšujejo. Tako ženske kot moški si v današnjem času želijo živeti svoje življenje in kar se le da, čim bolj izpolnjeno.

2.5.1 Okolje današnje družbe

Slovenija je majhna dežela in mestna območja praviloma niso tako daleč od ruralnega, bolj mirnega okolja, da se v mesta ne bi mogli pripeljati tudi z javnimi prevoznimi sredstvi. Zato in tudi zaradi spodaj navedenih razlogov, se po moji presoji vse več ljudi vse težje odloča, kje bodo dejansko živeli.

Čeprav avtorji zbirke *Mesta in urbanizacija* (Premzl in sod., 1999) ugotavljajo, da je za mnoge mestno okolje prijetno in sprejemljivo, pa ocena vseeno v nekaterih pogledih ni pozitivna. Nekateri prebivalci se iz središč, v katerih se koncentrirajo poslovne dejavnosti, izseljujejo. Mestni vrvež, hrup in onesnaženo okolje spodbujajo prebivalce, da si poiščejo, če to ekonomsko zmorejo, mirnejše in za življenje ugodnejše okolje. V mesta hodijo na delo in na kulturne dogodke.

Življenje v mestih kazijo bolj onesnažen zrak kot na podeželju, kopičenje odpadkov, hrup in problemi s prometom. Življenje v mestih je običajno bolj ogroženo kot v okolici in tudi dražje (Premzl in sod., 1999).

2.5.2 Rodnost in odgovorno starševstvo

Že v času mojih staršev se je vedno znova razpravljalo o tem, kaj je odgovorno starševstvo in kolikšna naj bi bila rodnost, da bo slovenski narod obstal tudi na dolgi rok. Vemo, da se prebivalstvo stara, da je novih rojstev premalo in da se ta trend bistveno ne spreminja.

Tudi Sieder (1998) pravi, da upada število otrok na družino oziroma na žensko, manjša je težnja po stanu brez otrok. Že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja so bili štirje otroci ali več na družino v industrijskih deželah Srednje in Zahodne Evrope že redka izjema. Število otrok v družinah je že takrat opazno upadalo (Sieder, 1998).

Upadanje je povezano z objektivnimi in subjektivnimi vzroki. Vedno večje je število žensk, ki ne bi želele opustiti svoje poklicne dejavnosti. Na splošno so se povečale zahteve po kakovosti bivalnega prostora in življenja v prostem času. Še preden se mlade družine odločijo za otroka, se sprašujejo, kako s stanovanjskimi stroški in morebitnim izpadom ženinoga dohodka. Danes otrok hodi v šolo tako v mestu kot na podeželju in ni več potreben kot delovna sila, niti ni jamstvo za preživljanje svojih staršev na stara leta. Zato zaduostuje že en otrok, ali dva. Vse več je tudi zakonskih dvojic, ki se za otroke sploh ne odločajo. Sem sodijo predvsem prebivalci večjih mest, saj življenje v urbanem okolju ponuja mnogo možnosti, ki nadomeščajo tradicionalno »družinsko srečo«. K temu dopirnaša tudi potrošniška miselnost, ki se vse bolj bohota (Sieder, 1998).

"Roditeljsko načelo", po katerem naj bi bili socialni starši po možnosti tudi biološki starši, se je znašlo pod vse večjim pritiskom. Vedno več otrok odrašča ob starših, ki niso njihovi rodni očetje ali matere (vnovična poroka ločencev, življenjske skupnosti itd.) (Sieder, 1998).

Sama menim, da se je včasih zakonski par vsaj potrudil obdržati zakonsko zvezo in družino. Dandanes več ni presenečenje, če slišimo za razvezo zakonske zveze ali da je otrok ostal samo pri enem staršu ali celo pri babici in dedku, ker se starši niso mogli dogovoriti glede skrbništva in premoženja. Po mnenju Siedra tudi današnji starši težje prenesejo pritisk, ki ga nosi življenje in otroci lahko v taki situaciji ostanejo ob osebah, ki niso njihovi rodni starši. Vzroke za rahljanje zakonskih in dužinskih vezi lahko najdemo marsikje, predvsem pa, tako kot pravi Sieder, v rahljanju religioznih vezi, v vse večji urbanizaciji, v porastu regionalne mobilnosti, v spremembi vloge ženske in zaradi vse večjega poudarka na individualnosti. Obenem tudi družba kot celota postaja do ločitev vse bolj strpna (Sieder, 1998).

Poleg vse večjega poudarka na finančni stabilnosti, dajo ljudje vse več tudi na individualnost, svoje lastne potrebe. Kar pa večkrat ne sovпада s prihodom novega družinskega člana. Niso se pripravljene odpovedati temu, kar jih veseli oziroma svojim navadam, svoji svobodi. Poleg tega je vse bolj prisoten tudi pogled na otroka skozi finance, dejstvo je, da otroci pomenijo dodatno finančno breme. Mladi se tako znajdejo v situaciji, ko morajo pretehtati možnosti, ki jih imajo in sprejeti odločitev, kar pa ob vplivih družbe in vmešavanju bližnjih nikakor ni enostavno (Černič Istenič, 2007).

Pozna pa se tudi razlika v tem, da so družine imeli včasih veliko več otrok, kot pa jih imajo mladi sedaj. To je neposredno povezano s tem, da sta danes oba starša primorana hoditi v službo, včasih pa temu ni bilo tako. Nosečnost ženske vpliva tudi na njeno kariero, zaradi česar se sprašuje o tem, koliko otrok sploh imeti. Življenje v mestu običajno pomeni tudi, da mladi starši ne živijo v isti hiši s svojimi starši, kar zmanjšuje možnosti njihove pomoči pri varstvu otrok (Černič Istenič, 2007).

2.6 RAZLIKE MED MESTOM IN PODEŽELJEM

Ker se družbeno okolje nenehno spreminja, to pomeni tudi, da sta mesto in podeželje med seboj bolj povezana in soodvisna, medsebojne povezave pa prinašajo priložnosti tako za eno kot drugo okolje. Trendi v mestih in na podeželju se ves čas spreminjajo, zato imajo ljudje različne preference, ki se lahko tekom življenja spreminjajo (Turk Niskač in sod., 2011).

Prebivalstvo, ki živi v urbanih okoljih, se ves čas sooča z različnimi in tudi podobnimi priložnostmi in izzivi kot prebivalstvo iz ruralnega okolja. Na eni strani posameznika s podeželja, »kliče« v mesto služba, dostopnost, razpoložljivost vsega, česar ni v ruralnem okolju. Na drugi strani mestni vrvež in dostopnost vsega meščana »kliče« nazaj v naravo, v mir in umirjeno življenje, saj na podeželju ni čutiti prevelike naseljenosti že zaradi drugačne gradnje bivališč. Pretežno so hiše in kmetije povezane s hišami. V mestih pa so večinoma nebotičniki, blokavska naselja (Turk Niskač in sod., 2011).

Kako posameznik doživlja mesto ali podeželje, kaj je tisto, zaradi česar se v enem okolju počuti bolje kot v drugem, je mogoče precej jasno opredeliti. Ne smemo pa pozabiti, da so posamezniki tisti, ki sestavljajo okolje in zato tudi vsak drugače interpretira čas in prostor, v katerem živi (Turk Niskač in sod., 2011).

Razlike med mestom in podeželjem so očitne. Na podeželju se prebivalci ukvarjajo predvsem s primarnimi dejavnostmi (predvsem s kmetijstvom), v mestu pa s sekundarnimi in terciarnimi dejavnostmi. Po Merniku je število prebivalcev v mestu precej višje, kot na vasi, od 2000 do 5000. Naselja se že na videz razlikujejo, saj na podeželju prevladujejo kmečki domovi, kmetije so razpršene. V mestu so naselja strnjena oziroma sklenjena, stavbe so visokopozidane, ulice pa široke. Na podeželju sta le dve funkciji naselij, kar pomeni, da so bivalna in delovna, v mestu je teh funkcij več (Mernik, 2016).

Podeželjska naselja niso samo kmečka naselja. V kmečkih ali agrarnih naseljih oziroma vaseh se večina prebivalstva ukvarja s kmetijstvom. Na podeželju so bila vedno naselja, ki se niso ukvarjala samo s kmetijstvom. Prebivalstvo se je ukvarjalo tudi z rudarstvom in drugimi panogami (Mernik, 2016).

2.6.1 Težave, s katerimi se soočajo prebivalci mest in podeželja

Raziskava EQLS (European Quality of Life Surveys) (Quality..., 2014) je pokazala, da ljudje na podeželju pogosto težje dostopajo do številnih javnih služb in storitev, težave v zvezi s sosesko pa se pogosteje pojavljajo v mestih. Raziskava je pokazala velike razlike med mesti in podeželjem na splošno ter med mesti in podeželjem znotraj posameznih držav članic EU. Pomembno je izhajati ne samo iz primerjave med mesti in podeželjem, pomembno se je tudi izogibati stereotipom o ljudeh, ki živijo na podeželju, in o ljudeh, ki živijo v mestih. Za primer vzemimo »podeželje«, ki ga ne smemo enačiti s »kmetijstvom«, zato tudi težišče razvoja podeželja ne sme temeljiti samo na tej gospodarski panogi (Quality..., 2014). Podatki namreč kažejo, da se večina ljudi, ki živi na podeželju, ne ukvarja s kmetijstvom. Podobno bi lahko trdili tudi za doseženo stopnjo izobrazbe in starost. Bolj primerno je razmišljati o različnih, na določenem območju skoncentriranih skupinah, ki živijo na podeželju in v mestih.

Podeželje ni poseljeno s prebivalstvom, ki bi bilo izključno višje starostne skupine. Tudi mlajše generacije živijo na podeželju in slab dostop do mest jih moti bolj kot starejše. Starejše generacije so že navajene počasnejšega ritma življenja in bivanja v okolju, mlajši pa ne. Težave z dostopom do zdravstvenega varstva zaradi oddaljenosti pa bolj pogosto najdemo na podeželju kot v mestih. Dostop do interneta in javnega prometa lahko izboljša dostop do zdravstvenih storitev, kot tudi kulturnih in socialnih storitev (Quality..., 2014). Učinkovita e-orodja lahko pomagajo odgovoriti na več vprašanj, ki so povezana z življenjem na podeželju, vključno s težavami dostopa zaradi oddaljenosti in stigmatizacije (Turk Niskač in sod., 2011).

Menim, da dostop do interneta, javnega prometa, e-orodij posredno vpliva na vsakdanji način življenja podeželana. "Težko je biti počasen v okolju, ki je soodvisen in močno povezan s hitrim okoljem." S tem mislim, da ne glede na odmik v naravo in mir, način življenja v mestih izziva posameznika k vedno novem, drugačnem izkoristku njegovega prostega časa, s tehnologijo in napredkom pa sili h konstantnemu učenju, spoznavanju novejših, hitrejših orodij komuniciranja. Kot primer navajam, da včasih telefon ni imel nobene funkcije razen komuniciranje preko zvoka, danes je komuniciranje možno že preko video posnetka (Apple družba ima na svojih mobilnih telefonih funkcijo "Face time") (Chapman in sod., 2015).

Pa niso vidne samo spremembe pri komuniciranju s telefoni, vidne so spremembe vsepovsod. Napredka ni mogoče zaustaviti in ta prebivalstvo podeželja močno sili v spremembe njihovega načina življenja. Življenja njih samih in njihovih otrok.

Medtem ko na eni strani mesto predstavlja večji oziroma hitrejši dostop do marsičesa, pa se na drugi strani pod vprašaj postavlja možnost za razvoj in igro otrok in mladostnikov. Mnogokrat se namreč zgodi, da so sicer prebivalci navdušeni nad idejo, da bi otroci več časa preživljali na prostem, ob igranju kakšne športne dejavnosti, a si hkrati tega ne želijo v bližini svojega domovanja, ker bi to pomenilo hrup in nemir (Simoneti, 2000).

Zanimivo je tudi dejstvo, da otroci več časa kot na igriščih, preživljajo na drugih odprtih površinah. Z odrasčanjem se povečuje njihova samostojnost, kar pa ne pomeni, da imajo večjo potrebo po druženju z odraslimi (Simoneti, 2000). Mesto vsekakor predstavlja drugačne možnosti za igro in razvoj otrok. Ne moremo pa trditi, da so te možnosti slabše ali boljše od možnosti, ki jih ponuja podeželje.

2.6.2 Razlike med mestnim in podeželskim prebivalstvom

Zelo pomembno je razločevati med mestnim in podeželskim prebivalstvom. Stopnja urbanizacije določenega predela, kjer nekdo živi, je povezana z vidiki njegove kakovosti življenja (Quality..., 2014).

Zastavlja se torej vprašanje, kako razlikovati med 'urbanimi (mestnimi)' in 'podeželskimi območji', ki je bistveno bolj zapleteno in subjektivno, kot je videti na prvi pogled. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) uvršča območja z manj kot 150 prebivalci na kvadratni kilometer med podeželska, kar pomeni, da bi lahko majhne vasi z dovolj visoko gostoto prebivalstva veljale za urbana območja. Aldea de Trujillo v Španiji velja za urbano območje, čeprav tam živi samo 439 prebivalcev, medtem ko Uppsala na Švedskem velja za podeželsko območje, čeprav tam živi več kot 150.000 ljudi (Quality..., 2014).

EU pa je nadgradila tipologijo OECD in razvila definicijo, po kateri območje velja za urbano oziroma mestno, če je gostota prebivalstva najmanj 300 prebivalcev na kvadratni kilometer in če v sosednjih 'celicah' (nad zahtevano gostoto prebivalstva) živi najmanj

5000 prebivalcev. Posamezno regijo nato uvrsti v eno od treh stopenj urbanizacije, ki temelji na deležu urbanih območij na kvadratni kilometer, odvisna pa je tudi od tega, ali je v danem območju večje mesto (Quality..., 2014).

Četudi nekdo živi v redko poseljenem območju, je lahko njegovo neposredno življenjsko okolje še vedno gosto poseljeno.

2.6.3 Razlike med kakovostjo življenja v mestih in kakovostjo življenja na podeželju

Med življenjem v mestu in na podeželju še vedno vlada razkorak. V skladu z izsledki Eurofounda (2014) živi v večjem ali manjšem mestu 51 odstotkov Evropejcev, 49 odstotkov pa na podeželju. Zato ni čudno, da je povezanost podeželja z mestom zelo pomembna za obstoj kmečkega prebivalstva. Mesto in njegova dostopnost do vsega, česar ni v ruralnem okolju, vedno bolj pritiska na prebivalce s podeželja. Posameznik s podeželja v mestu vidi vedno večjo barvitost, raznovrstnost dejavnosti, ki jih mesto ponuja (hobiji, športne dejavnosti, dejavnosti, povezane z umetnostjo, glasbo, kulturo, idr.).

Poleg tega se v mestu vedno lahko najde pestro izbiro hrane, udeleži se lahko večjih organiziranih dogodkov, obišče gostišča, večje športne centre, si ogleda kak film ali športno tekmo. Dostopnost do bolnišnic, zdravnikov je tudi boljša in hitrejša, saj ima mesto dobre prometne povezave, zelo dobro je organiziran notranji javni promet.

Kakovost življenja je odvisna od (Quality..., 2014):

- socialne izključenosti;
- zdravja;
- duševnega zdravja;
- bivalnih pogojev (to je zadovoljstva s svojimi bivalnimi prostori);
- zaupanja v organe lokalne samouprave;
- sposobnosti, da se lahko preživljaš in
- zadovoljstva z življenjem.

Pri snovanju in oblikovanju storitev ter služb in urbanih prostorov je treba upoštevati najpogostejše težave, kot so hrup in smeti. Vladajo celo velike razlike med mesti znotraj držav članic, težave v zvezi s sosesko pa se pojavljajo tudi pri določenih skupinah ljudi, ki živijo na podeželju. Določene težave bi bilo mogoče rešiti z možnostmi za podajanje predlogov in mnenj s strani prebivalstva, o katerih bi bilo to tudi ustrezno obveščeno. Če bi se njihove predloge in mnenja upoštevalo, bi se lahko izboljšalo kakovost življenja in okrepilo zaupanje prebivalstva v organe lokalne samouprave (Quality..., 2014).

Visok dohodek predstavlja merilo za življenje v uspešni mestni četrti ali na podeželju. To lahko vključuje tudi bogate ljudi, ki živijo v revnih območjih, za katere je zelo verjetno, da ne bodo imeli istih težav s kakovostjo življenja kot njihovi revnejši sosede (Quality..., 2014).

Ko govorimo o kakovosti življenja, pa ne moremo mimo igre otrok. Otroci, sploh prvo življenjsko obdobje, preživijo v igri. Različno okolje predstavlja različne možnosti za igro. Na koncu je sicer še vedno otrokova domišljija tista, ki usmerja samo dogajanje. Se pa tudi tukaj pokaže razlika med podeželjem in mestom. Na eni strani so otroci iz podeželskih okolij veliko bolj prepuščeni naravi in temu, kar v sami osnovi ponuja, na drugi strani pa so mestni otroci omejeni z otroškimi igrišči. Gre za površine, ki so namenjene otrokom, vendar pa odražajo prevlado odraslih in njihovo potrebo po kontroli in usmerjanju igre svojih otrok. Pogoji za življenje otrok in mladostnikov so v rokah odraslih, s tem pa tudi kakovost njihovega življenja (Simoneti, 2000).

Menim, da se je življenje včasih in danes, tako na podeželju kot v mestih, razvijalo v skladu s tradicionalnimi vrednotami. Vrednote, kot odnos do zemlje, družine, dela, vzgoje otrok, medosebnih odnosov in tudi druge vrednote, v določenem prostoru vedno odražajo stanje v celotni družbi, ki pa je odvisno predvsem od ekonomskih odnosov, ki prevladujejo. Mestno prebivalstvo se hitreje prilagaja na spremembe, hitreje osvaja nov način življenja in nove možnosti.

Kmečka družina in kmetija pa sta, kot meni Puconja, že tradicionalno in tudi danes med sabo eksistenčno povezani. Za razliko od mestnega prebivalstva pridelujejo hrano zase in za prodajo. Družina se povezuje z naravo in živi z njo v sožitju (Puconja, 2011).

Menim, da se tudi sožitje med člani družine v mestu in na podeželju še vedno razlikuje, čeprav se razlike med obema življenjskima okoljema bolj in bolj brišejo.

3 MATERIALI IN METODE DE LA

Podatke sem pridobila s pomočjo izvedbe delno strukturiranih intervjujev. Intervju sem vodila na podlagi teme in skladno s pripadajočim naborom vprašanj (Priloga A). Prvih 8 vprašanj je bilo uvodnih, drugih 19 pa je bilo odprtega tipa, da so intervjujanci lahko bolj poglobljeno izrazili svoja mnenja in razmišljanja. Pogovori oziroma intervjuji so bili posneti z diktafonom, čemur je sledila transkripcija, ki je bila osnova za izvedbo analize intervjujev.

Cilj naloge je bil ugotoviti razlike in podobnosti življenja otrok iz Kopra (urbano okolje) in Tinjana (ruralno okolje).

Pri socio-ekonomskih značilnostih intervjujancev sem v raziskavi upoštevala:

- kraj prebivališča
- starost staršev
- spol
- izobrazba, poklic
- število otrok
- starost otrok
- obiskovanje vrtca ali šole.

Tematski sklopi vprašalnika pa so vključevali:

- varnost okolja
- primernost okolja
- svoboda pri odločanju
- preživljanje prostega časa
- navezovanje stikov z okolico
- odseljevanje, priseljevanje.

Metodologija, ki sem jo uporabila, je bila v obliki spraševanja sogovornikov. Opravila sem pol-strukturirani intervju, ki je (Mesec, 1998) oblika spraševanje, pri kateri ne uporabljamo vnaprej do potankosti pripravljenega vprašalnika. Vprašanja so zgolj vodilo oziroma so zastavljena le okvirno. Spraševalec in sogovornik sta v neposrednem stiku iz oči v oči in tako so potekali tudi moji intervjuji. Kolikor je bilo mogoče, sem sogovornikom prepustila, da so sam pripovedovali, s čim manj prekinjanja z dodatnimi vprašanji. Nekateri sogovorniki so odgovarjali bolj na kratko, nekateri pa so se razgovorili, zato je bilo gradivo treba skrbno brati in vsak odgovor res razumeti, še posebej, če stavki niso bili povezani in če je sogovornik govoril v pogovornem jeziku.

Zapisovanje gradiva je potekalo v več fazah. Najprej sem pripravila transkripcijo, nato pa sem jo popravila v pravilno slovenščino, vendar sem pazila, da nisem bistveno posegala v pomen pripovedi, saj naj se transkripcija čim manj spreminja in opušča popravke, ker nas zanima bolj vsebina, ki naj bo »kolikor mogoče zvesta originalu« (Mesec, 1998).

Ko sem zbrala vse podatke, sem opravila kvalitativno analizo po določenih korakih. Med njimi je bilo urejanje gradiva, določanja enot kodiranja, odprto kodiranje ... Vse to sem delala s pomočjo računalnika in si pripovedi intervjuvancev dodatno na roke zapisovala na papir, pri tem pa skrbno proučila misel in energijo, ki je poleg besed vela iz povedanega.

Vzorčna populacija in vzorčenje

Interjuji so bili izvedeni s 24 osebami, starši iz Tinjana (12) in mesta Koper (12). Od tega je bilo v mestu intervjuvanih 6 žensk in 6 moških, ravno tako v urbanem območju. Po nasvetu z mentorico smo za vzorec določili tri starostne skupine, mlajšo (20–29 let), srednjo (30–39 let) in starejšo generacijo (40–50 let). V vsaki starostni skupini sem izbrala dva moška in dve ženski. Skupaj je bilo intervjuvanih 27 oseb, ker pa izjave treh niso bile uporabne, v analizi podatkov niso bile upoštevane. Na veliko število vprašanj namreč nisem dobila konkretnih odgovorov.

Intervjuji so bili izvedeni med 20. 4 in 20. 5. 2016.

Obdelava in analiza podatkov

Pridobljeni podatki so bili kvalitativno obdelani s kvalitativno analizo (Roblek, 2009).

Prepisi zbranega gradiva so se glede na kodirane pomenske enote razdelili na manjše celotne povedi, več povedi skupaj ali samo en del povedi. Kode so bile pripisane na desno stran v stolpcu. Kadar so se izjave ponavljale ali so si bile podobne, so bile povedim pripisane iste kode ali so ostale brez zapisane ponovljene kode.

4 REZULTATI

4.1 ANALIZA INTERVJUJEV

Vsebinske pripovedi v intervjuju sem smiselno združila v vsebinske teme, pri čemer so se v teku analize pokazale kot ključne naslednje teme:

- Primernost sedanjega kraja bivanja za življenje mladih družin,
- Varnost kraja
- Istovetenje s krajem bivanja
- Prednosti in slabosti kraja bivanja
- Razlogi za morebitno odselitev
- Blaginja kraja in dostopnost do dodatnih dejavnosti za otroke
- Prosti čas staršev za ukvarjanje z otroki
- Pripadnost, druženje in povezovanje s sosedi in sosesko

Preglednica 3: Teme, kode in predmet razprave.

TEME	KODE	PREDMET RAZPRAVE
<ul style="list-style-type: none"> • Primernost bivalnega okolja 	<ul style="list-style-type: none"> • Okolje 	<ul style="list-style-type: none"> • Odgovornost
<ul style="list-style-type: none"> • Razmišljanje o selitvi • Dostopnost okolja 	<ul style="list-style-type: none"> • Selitve 	<ul style="list-style-type: none"> • Priložnosti
<ul style="list-style-type: none"> • Dostopnost okolja za pridobivanje znanj in veščin za otroka 	<ul style="list-style-type: none"> • Prosti čas • Vključevanje 	<ul style="list-style-type: none"> • Druženje • Primeri dejavnosti
<ul style="list-style-type: none"> • Položaj starša, čas in družina (prosti čas starša) 	<ul style="list-style-type: none"> • Vključevanje • Znanje 	<ul style="list-style-type: none"> • Razpoložljivost staršev • Bližina • Priložnosti
<ul style="list-style-type: none"> • Varnost okolja 	<ul style="list-style-type: none"> • Odnosi • Varnost 	<ul style="list-style-type: none"> • Primernost okolja
<ul style="list-style-type: none"> • Zadostnost, pestrost dejavnosti za otroka • Finančno stanje družine 	<ul style="list-style-type: none"> • Prosti čas • Vključevanje • Sodelovanje • Dejavnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Prosti čas staršev • Ovire staršev • Otroci • Izbira dejavnosti
<ul style="list-style-type: none"> • Pripadnost, druženje in povezovanje s sosedi in sosesko 	<ul style="list-style-type: none"> • Pripadnost • Povezovanje • Finance • Druženje • Ponudba • Dostopnost • Odnosi • Občina 	<ul style="list-style-type: none"> • Odnosi • Ljudje • Povezovanje z občino
<ul style="list-style-type: none"> • Vključevanje otroka v domača-družinska opravila 	<ul style="list-style-type: none"> • Druženje • Odnosi • Prosti čas 	<ul style="list-style-type: none"> • Raznolikost dejavnosti • Družinska opravila

Pri analizi podatkov sem odgovore natančno analizirala in odgovore intervjuvancev, ki živijo v mestu, primerjala z odgovori intervjuvancev, ki živijo na vasi.

4.1.1 Primernost sedanjega kraja bivanja za življenje mladih družin

Po pregledu odgovorov, podanih s strani intervjuvancev, sem razbrala, da so tako starši iz mesta kot tudi tisti iz vasi v veliki meri zadovoljni z izbiro prebivališča oziroma svojega bivalnega okolja.

Vsi starši iz mesta utemeljujejo svoje zadovoljstvo z bivanjem v sedanjem kraju bivanja z razgibanostjo in dinamičnostjo življenja v urbanem okolju. Intervjuvanka G pravi, da je bivanje v mestu prijetno in da je *»... ob morju, vse je blizu, vrtec, trgovina, igrala, knjižnica, gledališče ..., veliko je igral za otroke, veliko je izhodišč za izlete v naravo.«*

Tudi drugi intervjuvanci navajajo podobe ugotovitve: *»Všeč mi je, da je mesto mirno, odlično za družine, priročnost trgovin, banke.«* (intervjuvanec I).

Vsi intervjuvanci so pravzaprav mnenja, da imajo vse na doseg roke (službe, banke, šole nakupovalna središča, plažo, večje igralne površine, rekreativni park, itd.) in da je ta dostopnost tudi razlog, da se mlade družine iz drugih območij odločajo za priseljevanje v to mesto. Po njihovem mnenju jim ravno ta priročnost omogoča udobnejše življenje, še posebej, ker omenjajo, da imajo kot družina premalo prostega časa. Zato jim pride zelo prav, da za nujne opravke porabijo manj časa s samo vožnjo. Tako jim po njihovem mnenju ostane več časa, ki ga lahko namenijo svojim bližnjim. Menijo, da lahko z bivanjem v tem kraju svojim otrokom nudijo več možnosti in dodatnih dejavnosti za pridobivanje novih veščin in znanja. Vsi intervjuvanci poudarjajo, da jim trenutna situacija ustreza in da dokler ne bo močnih finančnih pritiskov ali drugih razlogov, ki bi spodbujali njihovo selitev, nameravajo ostati v svojem sedanjem bivalnem okolju. Lahko bi dejali, da se vsi zavedajo priložnosti, ki jim jih ponuja bivanje v njihovem okolju.

Ravno tako je vseh 12 intervjuvancev, ki živijo v ruralnem okolju, izrazilo zadovoljstvo z bivanjem v svojem kraju bivanja, saj jim ustrezata mir in lepota narave, ki jih obdajata. Intervjuvanka Š je na primer svoje zadovoljstvo izrazila takole:

»Najbolj značilna je dobra geografska lokacija, bližina vseh pomembnih prometnih povezav, kljub temu, da je kraj odmaknjen iz centra mesta. Všeč mi je, da živim v zelenem okolju in sem lahko v 8 minutah v centru mesta.«

Njihova oddaljenost od vseh nakupovalnih središč, uradov itd. ne vpliva bistveno na njihovo oceno bivanja v ruralnem okolju. Poudarjajo bližino prometnih povezav, ki jih povezujejo z vsemi nujnimi ustanovami (intervjuvanec E).

4.1.2 Varnost kraja

Poleg pozicije kraja (lepota, dostopnost, geografska lega) je tako prebivalcem iz vasi kot iz mesta pomembna varnost.

Iz odgovorov intervjuvancev je razvidno, da se meščani v svojem okolju počutijo varne. A: *»Okolje je primerno, dovolj varno, pločniki, otroška igrišča so tudi dostopna. Morda manjka več urejenih kolesarskih poti in večja plaža.«*

B: *»Naše mesto [je] dovolj varno za otroke, saj so urejene pešpoti, ter osvetljenost mesta, kar daje občutek varnosti.«*

E: *»Ocenjujem, da je okolje varno za bivanje našega otroka, kajti večjih izgredov v bližnji okolici ni bilo. Varnost oziroma nevarnost ocenjujem z dejstvom, da se lahko sredi noči sprehajam po mestu in se ne počutim ogroženega.«*

Tudi intervjuvanci z vasi svojo okolico očejujejo kot dokaj varno. Intervjuvanec T denimo pravi: *»Vožnja [na različne krožke] ne odtehta miru in brezbriznosti ter varnosti [malo prometa] in s tem povezan občutek svobode, ki ga ima otrok na podeželju.«*

4.1.3 Istovetenje s krajem bivanja

Ko sem sogovorce povprašala, od kdaj živijo v svojem kraju in za koga bi se opredelili, ali meščana ali podeželana, sem dobila zelo skope odgovore, zato ni na voljo dobre osnove za daljši komentar. Skopi odgovorovi pa tudi kažejo, da se vprašani ne znajo opredeliti za meščana ali podeželana. Večina podeželanov se je tudi opredelila za meščane, iz česar je razvidno, da ne razločujejo več med urbanim in ruralnim okoljem.

4.1.4 Prednosti in slabosti kraja bivanja

Intervjuvanci iz mesta so na vprašanje o značilnostih kraja in o njihovih prednostih in slabostih večinoma odgovarjali, da je Koper najlepši kraj ob morju in da je zelo lepo urejeno mesto. Intervjuvanci iz vasi pa menijo, da sta za njihov kraj značilna mir in lepa narava.

Kljub temu pa intervjuvance iz mesta moti hrup, gost promet, slaba infrastruktura in pomanjkanje urejenih parkirnih mest. Intervjuvance iz vasi pa večinoma moti slaba urejenost javnega transporta, neustrezna infrastruktura, neurejeni pločniki in skromno družabno dogajanje v kraju, zaradi česar jim je pogosto dolgčas.

Intervjuvanka G, ki živi v mestu, pa recimo pogrša naravo: *»Pri nas v mestu ni dovolj zelenja.«*

Kar nekaj intervjuvancev omenja Luko Koper, vendar se le intervjuvanec B pritožuje nad njeno prisotnostjo. *»Najbolj značilno za naš kraj je bližina morja in luka. Moti me prav luka v mestu zaradi prometa in onesnaženosti, ki jo povzroča.«* Kljub onesnaženosti pa intervjuvanec B ne omenja, da ima željo po selitvi iz trenutnega kraja bivanja.

4.1.5 Razlogi za morebitno odselitev

V današnjih časih, ko je posameznik v precepu kam in kako naprej s ciljem po doseganju višje kvalitete življenja, pa intervjuvanci iz mesta ne razmišljajo o selitvi. Ravno nasprotno, pravijo, da ne bi zapustili mesta Koper, zaradi lepote kraja in dobre dostopnosti (bližina morja, nakupovalnih središč, šole, bank, vrtec).

Le ena intervjuvanka (C), je spregovorila o stanovanjskem problemu mladih družin. Po njenem mnenju se mladi odseljujejo, ker so nepremičnine drage, kreditov ne dobijo in če

jim starši česa ne zapustijo, gredo živet tja, kjer je ceneje. *»Če nam starši ne bi postavili zidov, bi bilo precej težje zaživeti.«*

Intervjuvanec M pa je pojasnil, zakaj se mlade družine odločajo za življenje na vasi: *»V naš kraj se priseljujejo mlade družine in vsi ostali. Razlog je v hitri dostopnosti do Kopra in ostalih krajev, vendar si obenem na podeželju in imaš svoj mir, naravo, vrt oziroma njivo.«*

Tudi intervjuvanci s podeželja ne razmišljajo o odselitvi iz svojega kraja bivanja, saj kot pravi intervjuvanec R, mu vožnja do mesta Koper ni v breme, upoštevajoč mir, brezbržnost in varnost, ter s tem povezan občutek svobode, ki ga imajo njegovi otroci na podeželju.

Ravno tako intervjuvanka Š ne razmišlja o selitvi, prav nasprotno, po njenem mnenju se mlade družine v njen kraj preseljujejo: *»Mlade družine se preseljujejo, možnosti življenja so s padcem cen zemljišč lažje. Ravno padec cen zemljišč oziroma ruševin je razlog za vnovično priseljevanje in gradnje novih ali obnovljenih objektov.«*

Kot je moč ugotoviti, si vsi intervjuvanci, ki živijo na vasi, želijo tu ostati, razen intervjuvanka N, ki pravi: *»Raje bi živeli v mestu.«*

Iz izjav sogovornikov je torej razvidno, da tako vas kot mesto nudita precej ugodnosti za življenje mladim družinam.

4.1.6 Blaginja kraja in dostopnost do dodatnih dejavnosti za otroke

V naslednjem delu analize na kratko opisujem izjave intervjuvancev, ki so povezane z dostopnostjo dejavnosti za otroke tako s podeželja kot z mesta.

Izjava intevjuvanca B iz Kopra odsluikuje mnenje večine intervjuvancev iz tega kraja: *»Za večino dejavnosti je poskrbljeno.«* Dostopnost interesnih dejavnosti in šolskih ustanov za otoke v Kopru potrjuje tudi intervjuvanka C, ki meni, da je ravno bližina teh dejavnosti prednost bivanja v urbanem okolju. Intervjuvanec M, ki živi na vasi, pa pravi, da mora na nekatere dejavnosti svoje otroke voziti v Koper *»Za nekatere dodatne dejavnosti morajo starši voziti svoje otroke v Koper, ker pač na Tinjanu oziroma v KS Škofije otroci nimajo enakih možnosti, kot jih imajo v Kopru.«*

Intervjuvanka G tudi pove, da njeni otroci med tednom svoj prosti čas preživljajo na igralih ali na Bonifiki, včasih pa tudi kolesarijo ali se odpravijo rolat. Meni, da imajo njeni otroci oziroma celotna družina na voljo dovolj dejavnosti, v katere se lahko vključujejo. Obenem tudi pravi, da je včasih potrebno otroku pustiti, da sam raziskuje in se druži s sovrstniki ter da ni vedno vezan na urnik vseh dejavnosti, ki bi jih moral obiskovati.

Pestrih dejavnosti za otroke tako v Kopru zagotovo ne primanjkuje. Večina otrok je vključena v dejavnosti, ki jih organizirajo šole. Vsaj takega mnenje so intervjuvanci H, I in J. Vendar pa intervjuvanec H poudarja, da bi se še vedno lahko našle kakšne dejavnosti, ki bi obogatile dogajanje v mestu (*ski lift na vodi, jahanje okrog Škocjanskega zatoka* itd.).

Zadovoljstvo s ponudbo prostočasnih dejavnosti za otroke izražajo tudi starši iz vasi. Intervjuvanec T na primer pravi: *»Mislim, da je ponudba v mojem okolju dokaj popolna. Osebno nimamo takih želja, ki si jih ne bi mogli uresničiti v svojem okolju.«*

Kot poročajo intervjuvanci tudi na podeželju življenje ni dolgočasno. Takega mnenja sta intervjuvanca R in Z, ki sta navedla, da se na vasi dogajajo različne dejavnosti, v katere se lahko vključujejo njihovi otroci (šah, pevski zbor, atletika, judo, prosto plezanje, smučanje, rolanje, kolesarjenje itd.). Drugi intervjuvanci s podeželja pravijo, da je dejavnosti dovolj. V svojem prostem času se njihovi otroci igrajo v naravi, hodijo v fitness, igrajo nogomet, se družijo s svojimi vrstniki, obiskuje plesne vaje.

Iz izjav intervjuvancev s podeželja je moč tudi razbrati, da je na vasi otrokom na voljo dovolj pestra izbira dejavnosti. Na primer intervjuvanec M za svojo hčer pravi, da obiskuje plesne vaje, intervjuvanka O pri dejavnostih svojega otoka omenja glasbo, intervjuvanec R pa šah. Starši ob tem ne poročajo o kakršnihkoli ovirah, ki bi njihovim otrokom preprečevale vključevanje v raznolike dejavnosti.

Iz izjav intervjuvancev s podeželja je tudi moč zaznati tesno povezavo med obema preučevanima lokacijama. Na primer, intervjuvanka Š meni, da sta si Koper in vas Tinjan tako blizu, da se njihovi otroci lahko vključujejo v dejavnosti, ki se izvajajo v Kopru.

Na podlagi teh izjav je moč predpostaviti, da so otrokom v Kopru kot tudi v Tinianu na razpolago številne dejavnosti za kreativno preživljanje prostega časa.

4.1.7 Prosti čas staršev za ukvarjanje z otroki

Skozi pripovedi intervjuvancev se je pokazalo, da tako staršem iz vasi kot staršem iz mesta primanjkuje časa za svoje otroke. Da je temu tako, kaže izjava intervjuvanka L iz mesta, : *»Mislim da so danes starši preveč obremenjeni s službami in da se premalo ukvarjajo z otroki.«* Tudi intervjuvanka N iz vasi meni podobno *»starši smo pa preveč zaposleni s službo in drugimi opravili.«* Intervjuvanec S prav tako pravi: *»Menim, da v tem obdobju trenutno nimam dovolj časa, če govorimo o kakovosti preživljanja z otroki. Vzrok pomanjkanja časa so dodatne dejavnosti, ki jih imam poleg službe – so pa pomembne za prihodnost – tudi mojih otrok.«*

Kot kažejo pripovedi intervjuvancev, se morajo starši iz mesta kot tudi starši s podeželja, za pridobivanje dodatnih znanj in veščin svojih otrok precej angažirati, se z njimi ukvarjati in jih motivirati (za šport, ples ...). Iz njihovih izjav pa je prav tako razvidno, da imajo otroci iz obeh okolij na razpolago kar precej dejavnosti, ki jih organizira šola.

R: *»Otroci imajo precej dejavnosti že v šoli. Za ostale dejavnosti moramo starši voziti otroke v bližnje mesto (Koper).«* Tudi intervjuvanec M, ki živi na vasi, za svojo hčerko pravi, da se igra na dvorišču, v hiši, pa tudi v vrtcu so zanj primerne dejavnosti: *»Zaenkrat obiskuje plesne vaje v sklopu vrtca in menim, da je za njeno starost čisto dovolj. Dolgočasi se ne, sicer ne bi hotela hoditi na plesne.«*

Starši iz mesta se zaradi negotove zaposlitve večinoma srečujejo s finančnimi skrbmi, kar poudarja tudi intervjuvanka L. Starši iz vasi pa bolj poudarjajo svojo oddaljenost od mesta, kjer njihovi otroci obiskujejo dejavnosti.

Intervjuvanci tako iz mesta kot iz vasi pa tudi poročajo, da svoje otroke vključujejo v domača hišna opravila. Intervjuvanec O v zvezi s tem pravi: *»Vključujemo jih v hišna opravila in v opravila okrog hiše ter na vrtu.«* O podobnih praksah poročajo tudi drugi intervjuvanci (R, S, I, J). Starši na ta način prenašajo svoja znanja in veščine na svoje otroke. Skupna opravila jim obenem omogočajo tudi druženje – oblikovanje odnosov med družinskimi člani.

4.1.8 Pripadnost, druženje in povezovanje s sosedi in sosesko

Iz dela pogovorov, ki so se nanašali na povezovanje intervjuvancev z družbenim okoljem svojega kraja, se je pokazalo, da se tako meščani kot podeželani malo družijo s svojimi sosedi, kakor se tudi slabo vključujejo v dejavnosti, ki potekajo v njihovem kraju. Posledično to zmanjšuje možnost njihove pripadnosti s sosesko ter slabi njihov prispevek k razvoju okolja, v katerem živijo.

Na primer, intervjuvanec iz vasi R priznava, da je doprinos oziroma prispevek njegove družine k razvoju kraja minimalen. Intervjuvanka N kot razlog neudeležbe oziroma pasiven doprinos vidi v nezmožnosti sodelovanja zaradi preobilice dela in odsotnosti od doma. Svojo energijo in čas, kot pravi, raje namenja druženju s prijatelji kot s sosedi, sokrajani.

Tudi odgovori intervjuvancev iz mesta kažejo, da se v njihovi soseski ljudje med seboj komajda kaj povezujejo, držijo se bolj zase. Kot pravi intervjuvanec K iz mesta, *»se ne udeležujemo nobenih sej v krajevni skupnosti. Aktivno ne sodelujemo v nobenem klubu ne nič, tako da smo izredno neaktivni, kar se tega tiče.«* Povezovanje, ki pa se ga omenja, je omejeno bolj ali manj na družinske in prijateljske vezi, pa tudi na pomoč pri varstvu otrok.

Intervjuvanci iz ruralnega in urbanega okolja brez razlik vzrok za svoje slabo povezovanje s sosedi vidijo v slabem finančnem položaju njihove občine Koper in tako odgovornost za slabo povezovanje prenašajo na vodstvo občine.

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

Cilj diplomskega dela je bil ugotoviti razlike in podobnosti življenja otrok v Kopru in Tinjanu. Koper kot urbano okolje nudi tako otrokom kot staršem veliko možnosti za dejavno preživljanje prostega časa. Je lepo, varno, urejeno mesto z urejeno zunanjo okolico za prostočasne dejavnosti meščanov. Ob vsem tem je zanemarljiva kritika sogovornikov glede gostega prometa in onesnaženosti. Kot so pokazali intervjuji, se starši malo povezujejo s svojim širšim socialnim okoljem, še manj s sosesko, saj nimajo časa zaradi preobremenjenosti v službi, a tudi nezainteresiranosti. Nekateri sogovorniki pa so celo omenjali konflikte med sosedi, vendar se niso pokazali kot prevladujoči.

Na podlagi rezultatov intervjujev ugotavljam, da se starši v mestih slabo povezujejo s sosesko, čeprav se tudi kaže, da bi ti tako kot podeželjani sosedom priskočili na pomoč, če bi jo le-ti potrebovali.

Čeprav se intervjuvanci iz Tinjana manj povezujejo s sosesko kot so se prejšnje generacije, ta kraj še vedno doživljajo kot ruralno okolje, ki tako otrokom kot staršem nudi mir, neokrnjeno naravo za sprehode in igre na prostem. Okolje ocenjujejo kot varno in mirno.

Sicer pa so se skozi pripovedi sogovornikov pokazale določene opazne razlike med mestom Koper in vasjo Tinjanom v:

- dostopnosti do zdravstvenih storitev in drugih javnih ustanov, kot so šole in vrtci;
- prometnih povezavah, ki so boljše v mestu kot na podeželju;
- ureditvi zunanjih otroških ogrišč, pri čemer na podeželju ni zunanjih igral, kot so v mestu;
- dejavnostih (plavanje, nogomet, skavti, taborniki ...), ki so na voljo samo v mestu, na podeželju pa niso organizirane.

Menim, da obe okolji, tako Tinjan kot ruralno okolje in Koper kot urbano okolje, nudita otroku in mladim družinam urejeno mirno okolje, ki v tem trenutku ni nevarno in ne zavira razvoja otrokovih talentov. Večja težava se zdi pomanjkanje prostega časa staršev, ki bi ga starši lahko namenjali otrokom. Kot pravita Chapman in Pellicane (2015) otroke zadnje generacije imenujeta »otroci nove generacije«, ki v vsakdanjem življenju uporabljajo mobilne telefone, aplikacije, igrice, idr. Teh v generaciji njihovih staršev in starih staršev ni bilo. Zato menim, da tako za starše iz mesta kot za starše iz ruralnega okolja velja, da se utegnejo kasneje, ko bo otrok odraščal, soočiti s težavami v razumevanju in spremljanju otroka. Na podlagi njihovih izjav ugotavljam, da so starši iz obeh okolij prepričani, da imajo otroci že ogromno dejavnosti v šolah in pri svojih hobijih. Sama pa menim, enako kot Chapman in Pellicane, da zaslони vseh vrst močno vplivajo na razvoj otroka in da otroci današnjega časa »svojo družino« iščejo in najdejo predvsem na zaslonu. Zaradi vseh mogočih idej, ki se pojavljajo po vsem svetu in so tako zlahka dostopne, menim, da otrok

današnjega časa, tako v mestu, kot na podeželju izgublja pravi stik s seboj in s tem tudi s svojimi željami in potrebami, oziroma talenti, ki jih morda nosi v sebi. Starši pa zaradi pomanjkanja časa in komunikacije s svojimi otroki, vse manj zmorejo razbrati, kaj je tisto, kar njihovega otroka res privlači in za kaj ima naravne predispozicije. Prav tako pa tudi sami starši ne dohajajo hitrega toka informacijske družbe. Podobno trdi tudi Švab (2001), da novo vedenje družbe staršem sveta ne naredi preprostega, bolj transparentnega, ampak zaradi povečanega pritiska življenja, težko obdržijo sposobnost pravilne izbire.

To je izziv današnjih generacij, če se opremo na Chapmana in Pellicana, ne moremo zanikati, da je zaradi takšnega novodobnega časa oškodovan duh in razum odraščajočega otroka. Vse več otrok se iz zaslonov uči, kako deluje svet, namesto da bi se v življenjskih učilnicah podučili o odgovornosti, dolžnostih in družinskih odnosih (Chapman in Pellicane, 2015).

5.2 SKLEPI

Iz pridobljenih podatkov izhajajo naslednji sklepi:

- Iz izjav staršev je mogoče predpostaviti, da otroci, ki živijo na podeželju, nimajo bistveno manj možnosti za intelektualni razvoj in pestro preživljanje prostega časa kot otroci, ki živijo v mestu. Otroci s podeželja in otroci iz mesta imajo dovolj dejavnosti, celo preveč (saj poleg šolskih dejavnosti obiskuje še dodatne športne in kulturne dejavnosti in hobije); težave nastopijo le zato, ker zanje nimajo časa starši, ki tako z njimi ne morejo preživljati prostega časa. Čas pa preživljajo skupaj, ko družina opravlja skupna gospodinjstva opravila.
- Izhodišča, da so otroci v mestih bolj izpostavljeni slabi družbi in drugim nevarnostim, denimo zaradi prometa, ni mogoče potrditi, ker so tako meščani kot podeželjani mnenja, da je njihovo okolje za otroke varno. Večjih težav zaradi nevarnosti v prometu ali pomanjkanja površin za igro ne omenjajo. Nikakor v tolikšni meri, da bi bila opazna potreba po spremembah znotraj okolja, v katerem bivajo.
- Predpostavke, da imajo otroci s podeželja možnost preživljanja časa v bolj varnem okolju svojih družin in soseske, ni mogoče v celoti potrditi, ker so izjave staršev s podeželja pokazale, da tudi odnosi v soseski niso takšni, kot bi pričakovali: »Primanjkuje nam časa... Zaradi obilice dela v mestu nismo veliko doma... zato ne moremo dihati s svojim krajem, saj zmanjka energije...«.
- Otroci iz mesta imajo več možnosti za obiskovanje različnih občolskih dejavnosti. Ta hipoteza se je potrdila, saj imajo otroci iz Kopra dejansko več možnosti za vključevanje v te dejavnosti kot otroci iz Tinjana.

Hipoteza, da je otroštvo na podeželju bolj varno kot otroštvo v mestu, je bila zavrnjena. Sogovorniki so s svojimi izjavami pokazali, da otroštvo na podeželju ni nič manj raznoliko glede možnosti vključevanja otrok v različne dejavnosti, ker je mesto Koper zelo blizu in se otroci ne glede na kraj bivanja vključujejo tako v obšolske kot prostočasne dejavnosti.

6 POVZETEK

Vse večja dostopnost prostora, individualni izbor časa in vsestranska mobilnost posameznika naredili svoje. Ruralno okolje ni več »tipsko«, kar seveda pomeni, da so starši iz ruralnega okolja močno povezani z mestom, njegovimi dejavnostmi in načinom življenja. Strogih mejnikov med ruralnimi in urbanimi kraji ni več (Pogačnik, 1999).

Izjave, pridobljene med intervjuji staršev iz Kopra in Tinjana, zagotovo potrjujejo dejstvo, da tipskih znakov »ruralnega« življenja ni več. Vplivi mesta so močnejši, kot sem predpostavljala. Hitrost življenja, pestrost ponudbe, javni prevoz, dostopnost do najnovejše tehnologije in s tem do znanja celo z drugega konca sveta, tako rekoč v hipu, spreminjajo odnos do ponudbe, aktivnosti in preživljanja časa tako na podeželju kot v mestu. Z eno besedo, vse to hitro spreminja življenje in odnos do njega. Čeprav so se še v dokaj bližnji preteklosti vrednote v ruralnem in mestnem okolju precej razlikovale, je danes meja med njimi skoraj zabrisana. Lahko bi celo rekla, da so tradicionalne vrednote na veliki preizkušnji. Predvsem od finančnih zmožnosti in časa, ne pa toliko od volje staršev, je odvisno, ali bodo povezali znanje iz domačega in tujega okolja ter prednosti in praktičnost življenja v mestu s prednostmi in praktičnostmi z življenjem na podeželju.

Spremenil se je tudi odnos do sočloveka. Ker človek ne ve več, kako bo jutri, ker prihaja do tako hitrih sprememb, je pomembno samo življenje tukaj in zdaj. Starši v času izvajanja raziskave razmišljajo, da bodo še naprej živeli na Tinjanu ali Koprju, če pa se bo kaj spremenilo, razmišljajo o selitvi, saj si želijo zase in za svoje otroke »boljše življenje«. Trenutno v Koprju in na Tinjanu vsi pravijo, da jim življenje tako kot je, ustreza. Prav tako so mnenja, da je okolje, znotraj katerega živijo, varno za njihove otroke.

Sodobnim staršem tudi primanjkuje časa, ker se je spremenila dolžina časa, ki ga preživljajo v službi. Zaradi razgibanosti življenja in pestre ponudbe dodatnih dejavnosti imajo starši občutek, da nimajo več časa niti zase, kaj šele za dejavno druženje z otrokom. V odgovorih je zaznati, da imajo intervjuvanci ponudbe v izobilju, vendar pa tudi čutim, da so se jim porušile prioritete v življenju, pozabljajo na lasten mir in bistvo življenja družine.

Čeprav starši z otroki v prostem času sodelujejo v mnogih dejavnostih, v odgovorih pogrešam jasno trditev staršev, da svojega otroka tako dobro poznajo, da ga lahko usmerijo v eno ali več, ali pa tudi v nobeno dejavnost, pač v skladu z otrokovimi danostmi in talenti.

Če otroka ne poznamo, ga ne moremo pravilno usmerjati in mu nuditi pravih smernic za vključevanje v dejavnosti. Otrok se med odraščanjem ukvarja z marsičem, vendar kljub temu ne najde sebe. Nevarnosti okolja, ki še sledijo, ga potlej samo še hitreje spremenijo. Ob tem pa žal izgublja pravega »trenerja« vseh dejavnosti: starša.

Iz svojega raziskovalnega dela sem ugotovila nekaj, kar je morda presenetilo celo mene samo. Med Koprjem in Tinjanom je 12,2 km, zato me zdaj nič več ne presenčajo ugotovitve iz intervjujev, da starši glede priložnosti za svoje otroke, skorajda enačijo obe okolji.

Navsezadnje je razumljivo, saj s prometnimi sredstvi ta razdalja dejansko ni več ovira. Verjamem, da je tudi zaradi tega padla pregrada med obema okoljema, torej med mestom Koprom in Tinjanom na podeželju. Včasih je podeželan, v želji po novih mestnih obzorjih, moral hoditi v eno smer skoraj 3 ure, danes pa v isti želji do novih možnosti, v istem okolju, potrebuje z osebnim vozilom 15 minut. Verjamem, da se je prebivalec Tinjana v preteklosti v mesto Koper odpravil samo takrat, ko je imel res tehten razlog in da je mesto občutil kot nekaj povsem drugačnega. Na grobo bi rekla, da se zunanja podoba Kopra od Tinjana še vedno zelo razlikuje, utrip življenja Koprčanov in Tinjancev pa postaja bolj ali manj enak. Prehiter.

7 VIRI

- Barbič A., Azarov A. 1991 Prihodnost slovenskega podeželja: prostor, prebivalci, gospodarske dejavnosti, Novo mesto, Tiskarna Novo mesto, Dolenjska založba: 285 str.
- Brdnik M. 2014. Pravica do zelenega. PITA, Portal o slovenski arhitekturi (12. sep. 2014). <http://brdnik.si/pita/pravica-zelenega/> (7.5.2016)
- Chapman G., Pellicane A. 2015. Growing up social: raising relational kids in a screen-driven world. Chichago, Nortfield Publishing: 233 str.
- Černič Istenič M., 2010. Dom in delo na kmetijah. Ljubljana, Založba ZRC: 158 str.
- Černič Istenič M., Knežević Hočevar D., 2010 Ovire pri prenosu znanja iz akademske sfere v kmetijsko prakso v Sloveniji (Barriers to the transfer of knowledge from academia to agricultural practices in Slovenia). Ljubljana, Slovensko agronomsko društvo: 345 str.
- Černič Istenič M. 2007. Understandings of responsible parenthood among university educated: 'listening our conscience is a very demanding vocation'. Anthropological Notebooks, 13, 2: 127-144
- Erjavec E., Rednak M., Volk T. 1997 Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. Ljubljana, ČZD Kmečki glas: 198 str.
- Gajšek M. 2008. Vseslovenska metropola Ljubljana kot razvojni motor Evrope. Ljubljana. Glasilo Mestne občine Ljubljana, 13, 2: 8-11
- Golobič M. 1999. Otroci v mestu. Urbani izziv, 10, 1: 33-37
- Jackson S. 2014. Should you raise children in the city or countryside. Telegraph UK. <http://www.telegraph.co.uk/men/relationships/fatherhood/10956816/Should-you-raise-children-in-the-city-or-countryside.html> (12.5.2016)
- Kralj Serša M., Jeršin Tomassini K. in Nemeč L. 2015. Geografija 1. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo: 320 str.
- Knežević Hočevar D., Černič Istenič M. 2010. Delo in dom na kmetijah: raziskava odnosov med generacijami in spoloma. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU: 46 str.

- Maljevac T. 2004. Urejanje odprtega prostora osnovnih šol glede na učne načrte devetletke. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo: 136 str.
- Mernik S. 2016. Arhiv datotek. Geografija.
http://www.dijaski.net/gradivo/geo_sno_naselja_03?r=1 (12.4.2016)
- Meh N. 2015. Se še kdaj igrate gnilo jajce, ristanc in marjanco? RTV SLOVENIJA
<http://www.rtv slo.si/moja-generacija/novice/se-se-kdaj-igrate-gnilo-jajce-ristanc-in-marjanco/364990> (17.4.2016)
- Mesec B. 1998 Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu. Ljubljana, Visoka šola za socialno delo: 470 str.
- Mešl N. 2008 Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino. Ljubljana, Fakulteta za socialno delo: 143 str.
- Močnik T. 2013 Prispevki k antropologiji otroštva na slovenskem. Podobe in reprezentacije otroštva v spominski in medijski krajini. Glasnik SED, 53,1-2.
- Musek J. 1995. Ljubezen, družina, vrednote. Ljubljana, Educy: 203 str.
- Peternel M. 2008. Vsakdanje življenje družin in vzgoja otrok v podeželskem okolju. Diplomsko delo. Ljubljana, Fakulteta za socialno delo: 171 str.
- Premzl V., Lobnik F., Drozg V., Koželj J., Jurca N., Lah A., Marušič J., Mušič V., Plut D., Pogačnik A., Kocuvan Polutnik A. 1999. Mesta in urbanizacija. Usklajeno in sonaravno, št.3. Kranj, Trajanus: 72 str.
- Pogačnik A. 1999. Urbanistično planiranje. Ljubljana. Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: 252 str.
- Polič M. 2002. Okoljska psihologija. Ljubljana. Univerza v Ljubljani, Odelek za psihologijo: 197 str.
<http://www.ung.si/~mirjana/gradivo/okoljska%20psihologija/skripta.pdf> (20.5.2016)
- Puconja M. 2011. Slovenska kmečka kultura: Na Cvenu od zemljiške odveze do začetka tretjega tisočletja, Murska Sobota, Tiskarna Klar: 447 str.
- Rener T., Sedmak M, Švab A., Urek M. 2006. Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Koper, Založba Annales: 259 str.
- Roblek V. 2009. Primer izpeljave analize besedila v kvalitativni raziskavi. Management, 4, 1: 53-69

- Sieder R. 1998. Socialna zgodovina družine. Ljubljana, Studia Humanitatis: 384 str.
- Simoneti M., Vertelj Nared P. 2006. Odprte površine ob stanovanjskih objektih – zapostavljen vidik kakovosti bivanja. V: Stanovanjske krajine: trendi, perspektive. Zbornik predavanj in prispevkov ob Konferenci Stanovanjske krajine, 31. Marca 2006. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo, Trajekt – zavod za prostorsko kulturo: 17-24
- Simoneti M. 2000. Otroci in mladostniki v prostoru. Urbani izzivi, 11, 1: 50-55
- SURS. 2016. Svetovni dan prebivalstva. Statistični urad RS.
<http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=6376> (1.5.2015)
- SURS. 2016. Največja naselja po številu prebivalcev, Slovenija, Koper. Statistični urad RS.
http://www.stat.si/krajevnaimena/pregledi_naselja_najvecja_prebivalci.asp?tlist=off&xtfme=KOPER&selNacin=celo&selTip=naselja&ID=1751 (2.5.2016)
- SURS. 2016. Prebivalstvo po velikih in petletnih starostnih skupinah in spolu, naselja, Slovenija, letno. Statistični urad RS.
<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> (1.5.2016)
- Steiner U. 2015. Doživljajsko otroško igrišče kot odgovor na sodobne potrebe otrok. Diplomsko delo. Ljubljana. Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo: 106 str.
http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_steiner_ursa.pdf (2.4.2016)
- Švab A. 2001. Družina: od modernosti do postmodernosti. Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče: 169 str.
- Špilak J. 2016. Vas zanima, kje so otroci bolj aktivni? Na vasi ali v mestu?
<http://www.24ur-nogomet.com/trenerjev-blog/vas-zanima-kje-so-otroci-bolj-aktivni-na-vasi-ali-v-mestu> (2.5.2016)
- Tiran J. 2015. Urbano proti ruralnemu: (nov) razcep v slovenskem političnem prostoru. Teorija in praksa, 52, 1–2: 271-290.
- Turk Niskač B., Klaus S., Starec S. 2011. Urbano življenje ob kmetijah ali ruralno življenje ob stolpnih? Dilema jasne ločnice med urbanim in ruralnim. Urbani izziv, 2, 1: 32-33

Andrejašič M. Prednosti in slabosti preživljanja otroštva na podeželju in v mestu.

Dipl. delo. Ljubljana, Univ. v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2016

Ule M. 1993 Psihologija vsakdanjega življenja. Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče: 55 str.

Quality of life in urban and rural Europe. 2014. Dublin, The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions: 26 str.

<http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1420&context=intl>
(26.3.2016)

ZAHVALA

Za vso strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi diplomske naloge se iskreno zahvaljujem prof. dr. Majdi ČERNIČ ISTENIČ.

Hvala staršema, da ste me ves čas podpirala in mi omogočila študij.

Hvala Mirku za potrpežljivost.

Zahvaljujem se tudi sošolcem Leban Boru, Ingrid Martinčič ter Aškerc Matjažu za vse dogodivščine in presmejane dni.

Posebna zahvala gre tudi osebi katera mi je neznansko pomagala, delila nasvete ter dobro voljo. Hvala legenda!

Diplomsko nalogo posvečam otrokoma Gaji in Sofiji.

Priloga A

VPRAŠALNIK ZA POLSTRUKTURIRANI INTERVJU

Uvodna vprašanja:

- I. Kje živete?
- II. Koliko ste stari?
- III. Vaš spol?
- IV. Kakšno stopnjo izobrazbe ste dosegli?
- V. Kakšen je vaš delovni status? Kaj ste po poklicu?
- VI. Koliko otrok imate? Koliko je star vaš otrok/vaši otroci?
- VII. Katerega spola je vaš otrok/vaši otroci?
- VIII. Ali hodijo/hodijo vaš/vaši otrok/otroci v vrtec ali šolo?

Opis kraja

1. Kako bi opisali kraj, v katerem živite?
2. Od kdaj živite v tem kraju? Za koga bi se opredelili, za meščana ali podeželana?
3. Kaj je za kraj, v katerem živite, najbolj značilno? Kaj vam je v njem všeč in kaj vas v vašem kraju moti?
4. Kakšne so možnosti življenja za mlade družine v vašem kraju? Se mlade družine v vaš kraj priseljujejo ali se iz njega odseljujejo? Kje so po vašem mnenju razlogi za njihovo priseljevanje/odselsevanje?
5. Ste že kdaj sami razmišljali o odhodu iz vašega sedanjega kraja bivanja? Zakaj bi oz. ne bi zapustili sedanji kraj vašega bivanja?

Blaginja, dostopnost dejavnosti za otoka/otroke v kraju bivanja

6. Ali menite, da je vaše okolje primerno za bivanje vašega/vaših otroka/otrok? Kje vidite prednosti in kje slabosti bivanja za vašega/vaše otroka/otroke v tem kraju bivanja?
7. Je vaš kraj bivanja varno okolje za vašega/vaše otroka/otroke? Na osnovi česar ocenjujete to varnost/nevarnost?
8. Kaj počne vaš otrok/vaši otroci v prostem času? S katerimi dejavnostmi se ukvarja/ukvarjajo vaš/vaši otrok/otroci? Je teh dejavnosti dovolj? So te dejavnosti za vašega/vaše otroka/otroke izpolnjujoče ali ne izpolnjujoče – se ob njih dolgočasijo ?
9. Kje menite, da vaš/vaši otrok/otroci lahko dobijo dodatna znanja in veščine?
10. Ali katerih dejavnosti, ki bi bile pomembne za razvoj vašega/vaših otroka/otroka, ni moč izvajati v vašem kraju? Zakaj ne?
11. Kdo je po vašem mnenju najbolj odgovoren za razpoložljivost in kvaliteto dejavnosti za vašega/vaše otroka/otroke v vašem kraju?

Prispevek staršev k razvoju otrok/otroka

12. Ali menite, da imate dovolj prostega časa, da ga lahko kvalitetno preživite s svojim/svojimi otrokom/otroki? Zakaj ne in zakaj da?
13. Ali menite, da svojemu/svojim otroku/otrokom omogočate dovolj svobode in mu/jim lahko nudite vse potrebno za razvoj njegovih/njihovih talentov, osebnostnih lastnosti, potencialov, osebnostnih vrednot, načel? Zakaj ne in zakaj da?
14. S kakšnimi težavami, strahovi se srečujete pri vzgoji svojega/svojih otroka/otrok? (delo, finančne težave, slaba infrastruktura, ipd.)
15. Kako skupaj preživljate čas z vašim/vašimi otrokom/otroki? Ali vključujete svojega/svoje otroka/otroke tudi v gospodinjska opravila ali opravila na polju? Katera so ta opravila?
16. Kje vidite vašega otroka v prihodnosti?
17. Kakšen menite, da je vaš prispevek oz. vaše družine k razvoju okolja vašega kraja?
18. Kakšen menite, da je vaš prispevek oz. vaše družine k medsebojni povezanosti ljudi v vašem kraju?
19. Bi k povedanemu želeli še sami kaj dodati?

NAJLEPŠE SE VAM ZAHVALJUJEM ZA VAŠE SODELOVANJE

Priloga B

SOCIOEKONOMSKE ZNAČILNOSTI SOGOVORNIKOV

Sogovornik	Starost	Spol	Stopnja izobrazbe ali naziv izobrazbe ali poklic	Kraj	Opredeletev	Štev. otrok	Starost otrok	Spol otrok	Obiskuje vrtca/šole
A	50	ž	diplomirana medicinska sestra	Koper	meščan	4	24;23: 19;14	M,M,M, M	Š,Š,Š,Š
B	29	m	upravnik stavb, ekonomist	Koper	meščan	1	1	Ž	/
C	39	ž	diplomiran ekonomist	Koper	meščan	1	2	Ž	V
D	37	ž	ekonomski tehnik	Koper	meščan	1	12	M	Š
E	38	m	projektni vodja, gimnazijski maturant	Koper	meščan	1	1	Ž	V
F	29	m	zdravstveni tehnik	Koper	meščan	2	1;4	M,M	V,V
G	29	ž	gimnazijski maturant	Koper	meščan	2	2;8	M,Ž	V,Š
H	40	m	vodja poslovne enote, diplomirani ekonomist, VI	Koper	meščan	3	1;4;6	M,Ž,Ž	V,V,Š
I	47	m	samostojni podjetnik, diplomirani ekonomist, VII	Koper	meščan	3	14;12;3	F,F,Ž	V,Š,Š
J	42	ž	VI, strokovna sodelavka za splošne zadeve	Koper	meščan	2	12;5	Ž	Š,Š
K	38	m	brezposelen, gimn. maturant	Koper	meščan	1	1	Ž	V
L	29	ž	zaposlena za določen čas, uni.dipl.socialna delavka	Koper	meščan	1	6	Ž	Š
M	35	m	elektrotehnik, V	Tinjan	podeželan	1	4	Ž	V
N	50	ž	VI, visokošolski učitelj	Tinjan	podeželan	1	22	M	Š
O	38	ž	VI, ekonomist	Tinjan	podeželan	2	1;5	Ž, Ž	V, Š
P	44	ž	VI, inženir	Tinjan	podeželan	2	8;6	Ž, M	Š, Š
R	49	m	V, grafični oblikovalec	Tinjan	podeželan	2	2;8	Ž, M	V, Š
S	38	m	vodja vzdrževanja, inženir strojništva, VI	Tinjan	podeželan	2	8;6	Ž, M	Š, Š
Š	35	ž	odvetnik, VII	Tinjan	meščan	1	3	M	V
T	47	m	zdravnik, VII	Tinjan	meščan	1	3	Ž	V
U	29	ž	trgovska potnica, gimn.maturant	Tinjan	podeželan	2	6;1/2	Ž,Ž	V,Š
V	29	m	strojnik, V	Tinjan	podeželan	1	2	M	V
Z	28	m	ekonomist, VI	Tinjan	podeželan	2	1;5	Ž,Ž	V,V
Ž	27	ž	VI, socialna delavka	Tinjan	podeželan	1	2	Ž	V

m – moški spol, ž – ženski spol, m – meščan, p – podeželan, v – vrtec, š – šola